Μακεδονικά

Τόμ. 19, Αρ. 1 (1979)

Ανέκδοτο μητρώο των μαχητών του Μακεδονικού Αγώνα

Κωνστ. Απ. Βακαλόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.451](https://doi.org/10.12681/makedonika.451)

Copyright © 2014, Κωνστ. Απ. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Κ. Α. (1979). Ανέκδοτο μητρώο των μαχητών του Μακεδονικού Αγώνα. *Μακεδονικά*, 19(1), 40–92.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.451>

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΤΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Έργαζόμενος για την κατάταξη του αρχείου του Ίδρυματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου ανακάλυψα ένα πολύτιμο χειρόγραφο, το οποίο περιέχει πλούσια βιογραφικά στοιχεία για τους σημαντικότερους μακεδονομάχους. Το χειρόγραφο αυτό με τον τίτλο «Ο Μακεδονικός Άγων από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι του 1909 και αγωνισταί του», γραμμένο σε τετράδιο διαστάσεων 18,5×24, κιτρινωπό από την πολυκαιρία, άποτελεῖται από 67 φύλλα με τις κανονικές οριζόντιες γραμμές. Η αρίθμηση αρχίζει μετά το τρίτο φύλλο και φθάνει ως τη σελίδα 125. Το χειρόγραφο περιβάλλεται από ένα λευκό εξώφυλλο¹.

Ο συγγραφέας του είναι άνωνυμος. Από τη γραφή του όμως και την ορθογραφική του ικανότητα διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για σχετικά έγγράμματο Έλληνα, που αγωνίζεται να φανεῖ λόγιος γράφωντας σε μιὰ ἄθλια, κακοσύντακτη και ψυχρή καθαρεύουσα. Αν έγραφε στη δημοτική, ἀσφαλῶς θὰ λυνόταν ἡ γλῶσσα του και θὰ εἶχε νὰ μᾶς πεί πολλὰ και ενδιαφέροντα. Από μερικές εἰδήσεις, που μᾶς προσφέρει, φαίνεται ότι ἦταν γνώστης τῶν πραγμάτων και ντόπιος κάτοικος τῆς Μακεδονίας. Έτσι, μιλώντας για τὸ μακεδονομάχο Ἀπόστολο Πανόπουλο, γράφει ότι στην ἀρχὴ ἐργάστηκε ὡς «τροφοδότης τῶν σωμάτων μας», ἔκφραση που δείχνει, νομίζω, ὅτι ὁ συγγραφέας ἦταν κάποιος ἐπίσημος ἀγωνιστής. Ποιὸς ὅμως εἶναι αὐτός, δὲν μπόρεσα τελικὰ νὰ τὸ ξεακριβώσω. Φαίνεται νὰ κατάγεται ἀπὸ τὴ Μακεδονία.

Ο περίεργος τίτλος τοῦ χειρογράφου ἐρμηνεύεται ἂν ἐξετάσουμε τὸ περιεχόμενο τοῦ πρώτου μέρους τοῦ κειμένου του: ὁ συγγραφέας ἀνατρέχει γενικότατα ὡς τὴν ἀρχαία ἱστορία τῆς Μακεδονίας και πραγματευόμενος περιληπτικά τοὺς διαφόρους σταθμούς της φθάνει ὡς τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα (σ. 18). Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς ἱστορίας του, ὅπως εἶναι ἐπόμενο, δὲν παρουσιάζει ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον. Σπουδαιότερες εἶναι οἱ σελίδες 18-23, ὅπου γίνεται λόγος για τὴν ἀντίδραση τῶν Ἑλλήνων στὴν προπαγάνδα και στὶς βιαιότητες τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων στὴ Μακεδονία. Κατόπιν στὶς σελίδες 23-26 δίνει ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες για τὴν ὀργάνωση τοῦ

1. Θὰ ἤθελα και ἀπὸ ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΙΜΧΑ κ. Δ. Δελιβάνη, τὸν Διευθυντὴ του κ. Κ. Μητσάκη, καθὼς και τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, που μοῦ ἔδωσαν τὴν ἄδεια νὰ μελετήσω και νὰ δημοσιεύσω τὸ χειρόγραφο,

Μακεδονικοῦ Ἀγώνα μετὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Λάμπρου Κορομηλά ὡς προξένου τῆς Ἑλλάδας στὴ Θεσσαλονίκη. Στὴ συνέχεια παραθέτει μιὰ κατάσταση τῶν Ἑλλήνων προξένων στὶς Σέρρες, Καβάλα, Μοναστήρι καὶ τῶν διαφόρων ἀξιοματικῶν ἢ ὑπαξιοματικῶν, οἱ ὅποιοι τοποθετήθηκαν στὰ διάφορα ἑλληνικά προξενεῖα ἢ σὲ σχολεῖα ὡς διευθυντές, ἐπιθεωρητές κ.λ.

Ἀπὸ τὴ σελίδα 26 ὁ ἀνώνυμος συγγραφέας προβαίνει στὴ βιογράφηση τῶν πιὸ σημαντικῶν μακεδονομάχων μὲ πρῶτο τὸν Παῦλο Μελά. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸν (σ. 28 κ.έ.) βιογραφεῖ, κατ' ἄλφαβητικὴ σειρὰ, 198 ἀρχηγοὺς σωμάτων. Μετὰ τὸν τελευταῖα μνημονευόμενο μακεδονομάχο Ἡλία Χιονάκο, ὁ συγγραφέας θυμῆθηκε καὶ κατέγραψε ἄλλους δύο ὄπλαρχηγοὺς τὸν Κωνσταντῖνο Οἰκονόμου καὶ τὸν Δράγα (Κακουλίδη Γεώργιο ἢ Ἀριστείδη). Ἀνάμεσα στοὺς ἄγνωστους μακεδονομάχους, ποὺ μᾶς γνωρίζει τὸ χειρόγραφο, συγκαταλέγεται καὶ μιὰ Καστοριανὴ γυναίκα, ἡ Εὐτέρπη Ζήσηνα ἀπὸ τῆ συνοικία Ἀπόσκεπο.

Πότε γράφτηκε τὸ κείμενο τοῦ χειρογράφου; Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἔχει γραφτεῖ μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο καὶ πάντως πρὶν ἀπὸ τὸ 1935, γιατί ἀναφέρονται ἐν ζῳῇ πρόσωπα, ποὺ πεθάναν μετὰ τὴν τελευταία αὐτῆ χρονολογία.

Ἡ χρονολογία τοῦ καταλόγου αὐτοῦ φαίνεται, ὅταν τὸν ἀντιπαραβάσουμε πρὸς ἄλλα παρόμοια γνωστὰ μητρώα μακεδονομάχων, ποὺ ἄρχισαν νὰ δημοσιεύονται μετὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου¹. Συγκρίνοντας τὶς πληροφορίες, ποὺ μᾶς δίνει ὁ ἀνώνυμος συγγραφέας, πρὸς τὶς ἀντίστοιχες τῶν παραπάνω μητρώων, διαπιστώνουμε ὅτι οἱ πρῶτες εἶναι πολὺ πιὸ πλούσιες καὶ ἐνδιαφέρουσες. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι μέσα σὲ μικρὸ σχετικὰ ἀριθμὸ σελίδων μᾶς δίνονται τὰ σημαντικότερα βιογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγώνα, θετικά καὶ ἀκριβῆ. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο θεώρησα σκόπιμο νὰ δημοσιεύσω μόνο τὸ δεύτερο μέρος τοῦ χειρο-

1 Μητρώα μακεδονομάχων μὲ λεπτομερὴ βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ καθένα ἀπ' αὐτοὺς βλ. στῆς Ἀγγελικῆς Β. Μεταλλиноῦ (Π. Τσιώμου), Πάνθεον τῶν Μακεδόνων Ἀγωνιστῶν (1896-1914), Θεσσαλονίκη 1951. Πρβλ. τοῦ Ἀθανασίου Σουλιώτη-Νικολαΐδη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών, Ἡ «Ὁργάνωσις Θεσσαλονίκης» 1906-1908 Ἀπομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1959, σ. 77-89, Παύλου Γύπαρη, Οἱ πρωτοπόροι τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, 1903-1909, Ἀθῆναι 1962, σ. 312-335. Μητρώο Κρητῶν μακεδονομάχων βλ. στὸ Ἀρχεῖο Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα, 2. Γεωργίου Δικωνύμου Μακρῆ, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959, σ. 129-144, Π. Γύπαρη, ἔ.α., σ. 297-363. Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ ὀρισμένους μακεδονομάχους βλ. στὴ μελέτη τοῦ Γεωργίου Μόδη, Μακεδονικὸς Ἀγών καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 141-319, Γεωργίου Λυριτζῆ, Ἡ Ἑθνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῆς, Κοζάνη 1970, σ. 22-90, Κώστα Δούφλια, Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ Μακεδονικοῦ νεοαρματολισμοῦ, Συλλογὴ πρώτη, Θεσσαλονίκη 1977.

γράφου, τὸ ὁποῖο φέρει τὸν τίτλο «Ἀγωνισταὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος». Οἱ πληροφορίες του δὲν εἶναι βέβαια πάντα ἀκριβεῖς, διότι ἦταν φυσικό, ἐφόσον εἶχε νὰ ἀξιολογήσει ὁ συγγραφέας καὶ νὰ ἀριθμήσει ἓνα τόσο μεγάλο ἀριθμὸ προσώπων, νὰ συγχέει π.χ. κάποτε τὰ μικρὰ τευ; ὀνόματα ἢ τὰ ψευδώνυμά τους. Ὁ ἐκδότης τοῦ χειρογράφου προσπάθησε, ὅσον ἦταν δυνατό, νὰ ἐπιστημάνει παρόμοια λάθη καὶ νὰ τὰ διορθώσει.

ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

σ. 23 Ὁ Κορομηλᾶς Λάμπρος διωρίσθη κατὰ πρῶτον ὡς πρόξενος εἰς Φιλίππουπολιν καὶ κατόπιν μετετέθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ παμμεγίστου ἔργου τῆς ὀργανώσεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

σ. 24 Ὁ Κορομηλᾶς δὲν εὗρισκεν ἀποτελεσματικὸν τὸ ὅτι διὰ πατριωτικῶν λόγων καὶ ἐνθουσιωδῶν ἄρθρων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προπαρασκευασθῇ ἡ κοινὴ γνώμη, ἀλλὰ μόνον μὲ ὀργανωμένην ἀντίδρασιν. Ἀπετάθη πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὸν τότε διάδοχον Κωνσταντῖνον, τὸν ὁποῖον προεκάλεσε ν' ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὸ Ἑθνικὸν ἔργον τῆς διασώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τοῦ πρὸς δρᾶσιν ἐπιτελείου τοῦ ἔργου του, τὸν ὁποῖον κατάλογον ἐνέκρινε ὁ Κωνσταντῖνος.

Εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν περιλαμβάνοντο τὰ ὀνόματα τῶν ἐξῆς στελεχῶν ὡς ὀργανωτῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων: Μωραΐτου Μιχαήλ, λοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Κόδρος, Κουρέβελι Σπυρίδωνος, λοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Καλυβᾶς, Μαζαράκη Κωνσταντίνου, ὑπολοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Ἀκρίτας, Μηλίου Σπυρίδωνος ἢ Σπυρομήλιου, ὑπομοιράρχου, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μπούας, Ἐξαδακτύλου Ἀθανασίου, ὑπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀντωνίου, Κακουλίδου Γεωργίου, ὑπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Δράγας ἢ Ἀριστείδης, Ἀβράσογλου Ἰωάννου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀμβρακιώτης καὶ Κακάβου Δημητρίου, ἀνθυπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ζώης.

Εἰς τὸ προξενεῖον Θεσσαλονίκης ἐκρατήθησαν:

Ὁ Κουρούκλης Ἀνδρέας, ὑπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καλυβᾶς, Ὁθωναῖος Ἀλέξανδρος, ὑπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Παλαμίδης, Ταβουλάρης Κυριάκος, ἀνθυπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κατσανός, Ματραπᾶς Γεωργίου, λοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μαρᾶς ἢ Ματαπᾶς καὶ Μοσχονήσιος Ἀλκιβιάδης, λοχαγός.

Εἰς τὸ προξενεῖον Σερρών ἐτοποθετήθησαν ὡς πρόξενoi:

Ὁ Κουρέβελης Ἀνδρέας, ὑπολοχαγός, (ὡς Καλυβᾶς), Φλωριάς Δημοσθένης, ὑπολοχαγός, καὶ ὁ Καψαμπέλης Βασίλειος, ὑπίατρος.

Ὡς πρόξενoi Καβάλας διωρίσθησαν:

Ὁ Μαυρομιχάλης Στυλιανός, σημαιοφόρος, καὶ ὁ Τυπάλδος Κωνσταντῖνος, σημαιοφόρος.

Ὡς πρόξενοι Μοναστηρίου διωρίσθησαν:

Ὁ Σπηλιάδης Παναγιώτης, λοχαγός, μετὰ τὸ ψευδώνυμον Παρασκευαΐδης.

Ὁ Κοντογούρης Νικόλ., ὑπολοχαγός, μετὰ τὸ ψευδώνυμον Θεοδωρίδης. Ὁ Σαρηγιάννης Π., ἀνθυπολοχαγός, μετὰ τὸ ψευδώνυμον Σάρρος.

Ὡς ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν Σχολείων Μακεδονίας:

Ὁ Παπαζαχαρίου Ἀγγελος, καθηγητὴς Γυμνασίου. Ὁ Σάρρος Δημήτριος, καθηγητὴς Γυμνασίου. Ὁ Χατζηκυριακοῦ Γεώργιος, καθηγητὴς Γυμνασίου.

Ὁ σκοπὸς τοῦ διορισμοῦ τῶν ὡς ἐπιθεωρητῶν σχολείων ἦτο διὰ τὰ προπαρασκευάσουν τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας διὰ τὸν δι' ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐνοπλον ἀγῶνα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Οὗτοι ἐπεσκέπτοντο πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωριά μετὰ κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶν.

Ὡς πράκτορες καὶ ὀργανωταὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα διευθυντῶν σχολείων διωρίσθησαν:

Ὁ Τσιρογιάννης Βλάσιος, ὑπολοχαγός, εἰς Στρώμνιτσαν μετὰ τὸ ψευδώνυμον Νταλής. Ὁ Παπαβασιλείου Δημήτριος, λοχαγός, εἰς τὰ Γιαννιτσὰ μετὰ τὸ ψευδώνυμον Σφέτσιος. Ὁ Κιτάνος Ἀνάργυρος, ιδιώτης, εἰς τὴν Ἐδεσσαν, κατόπιν εἰς Βογδάντσαν Γευγελῆς.

σ. 26 Ὁ Γρηγοριάδης Νεόκοσμος, ἀνθυπολοχαγός, εἰς τὴν Ἐδεσσαν.

Ὁ Παπαϊωάννου Νίκανδρος, ιδιώτης, εἰς Ἀριδαίαν Καρτζόβας.

Ὁ Ἀβράσογλου Κωνσταντῖνος, ιδιώτης, εἰς Γευγελήν.

Ὁ Παπαδόπουλος Κωνσταντῖνος, ὑπαξιωματικός, καὶ ἄλλοι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προξενικῶν ὑπαλλήλων, ἀρχηγῶν, ὀργανωτῶν, πρακτόρων κ.τ.λ. τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀνέλαβον ἀρχηγίαν ἐνόπλων σωμάτων, οἱ ὅποιοι διέπρεψαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο.

Ἀφοῦ ἐκρίθη πλέον ἱκανοποιητικῶς προκεχωρημένη ἡ διοργάνωσις τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐτακτοποιήθησαν αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ εἰς Μακεδονίαν ἐνόπλων σωμάτων ἀνταρτῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ὡς ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν καὶ ἐξ ιδιωτῶν γενναίων, τολμηρῶν, καταλλήλων πρὸς τοῦτο.

Μέχρι τῆς ἀποστολῆς ὁμοῦ τῶν ἐν λόγῳ ἐνόπλων ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐξ Ἑλλάδος, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς τραγικῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας, ἄνδρες ἐνθουσιώδεις, τολμηροὶ καὶ γενναῖοι ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Μακεδονίας, ἐξηγέρθησαν καὶ ἀντετάχθησαν ἐνόπλως εἰς τοὺς κομιτατζήδας μετὰ μόνην τὴν ιδικὴν τῶν δυνάμιν σχηματίζοντες ἐνοπλα σώματα, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀνεφάνησαν οὐκ ὀλίγοι ὡς κατωτέρω ἀναφέρομεν δι' ἑνα ἕκαστον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

Πρώτον ανταρτικὸν σῶμα ἐξ Ἑλλάδος εἰς Μακεδονίαν.

σ. 27

Ὁ Παῦλος Μελάς¹

Ὁ Παῦλος Μελάς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς ἐλληνικοῦ ανταρτικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος σπινθὴρ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1909, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ διὰ προδοσίας θανάτου του ὑπῆρξεν ἡ ἠλεκτρικὴ κινητήριος δύναμις, ἡ ὁποία ἠλέκτρισε τὸν ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλοῦ ἐλληνισμὸν, ὁ ὁποῖος ἐξηγέρθη καὶ ἐκινήθη σύσσωμος κατὰ τῶν αἰμοβόρων κοιμιτατζήδων.

Τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελά ἀποτελούμενον ἐκ Μακεδόνων καὶ Κρητῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν 7 πρὸς 8 Μαρτίου 1904 μὲ ὑπαρχηγὸν τὸν Εὐθ. Καούδη, Δικάνημον Μακρῆν, Καπετὰν Κώτταν ἐκ Ρούλιας (Κατωχωρίου) μὲ ὁδηγὸν τὸν Παῦλον Κύρου ἐκ Ζελοβού (Ἀνταρτικοῦ). Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε καὶ μὲ τοὺς Καραβαγγέλην, Καραλίβανον, Πύρζαν Νικ. καὶ ἄλλους.

Ἄλλ' ὁ πρωτοπόρος αὐτὸς ἀγωνιστὴς τῆς Μακεδονικῆς ἐποποιίας, ἐπέπρωτο νὰ μὴν ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του, καθόσον μετὰ ἐννεάμηνον περίπου σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων διὰ προδοσίας ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Μήτρου Βλάχου ἔπεσεν ἡρωϊκώτατα μαχόμενος εἰς τὴν συμπλοκὴν μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ παρά τὴν Στάτιτισαν τὴν 27 πρὸς τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1904. Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Παύλου Μελά ἐπικολούθησε ἀθρόα ἔξοδος ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐξ Ἑλλάδος καὶ καταρτισμὸς σωμάτων ἐξ ὀπλαρχηγῶν καὶ ὀπλιτῶν Μακεδόνων δεδοκιμασμένης ἱκανότητος καὶ ἡθικοῦ.

σ. 28

Ἄγρας (Τέλλος Ἀγαπηνός)²

Ὁ Καπετὰν Ἄγρας, ἀνθυπολοχαγὸς τότε, ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου διεξήγαγε πολλὰς μά-

1. Γιά τὸν Παῦλο Μελά βλ. γενικὰ τίς μονογραφίες τοῦ Α. Θωμάϊδη, Ἱστορία Παύλου Μελά, Ἀθῆναι 1909, Ἡ λ ί α Ι. Μ πα κ ο π ο ὕ λ ο υ, Παῦλος Μελάς. Βιογραφία, Ἀθῆνα 1939, Ἰ ω ά ν. Σ ω τ. Ν ο τ ά ρ η, Παῦλος Μελάς, Βιογραφία, Θεσσαλονίκη 1955, Γ. Μ α ρ α β ε λ έ α, Παῦλος Μελάς· ἡ ζωή, ἡ δράση καὶ ὁ δοξασμένος θάνατος τοῦ πρωτομάρτυρα τῆς Μακεδονικῆς ἐλευθερίας, Θεσσαλονίκη 1959, Ν α τ α λ ί α ς Π α ὕ λ ο υ Μ ε λ ά ς, Παῦλος Μελάς· βιογραφία ἀπὸ διηγήσεις, ἀναμνήσεις, γράμματα δικά του καὶ ἄλλων, Ἀθῆναι 1963. Πρβλ. Γ. Μ ό δ η, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 221-234.

2. Βλ. τὴ μελέτη τοῦ Θεοδ. Γρηγ. Κανελλοπούλου, Καπετὰν Ἄγρας. Τέλλος Ἀγαπηνός ἐθνομάρτυρας (1880-1907). Εἰσαγωγή στὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, Ἀθῆνα 1952. Πρβλ. Douglas Dakin, The Greek Struggle in Macedonia 1897-1913, Thessaloniki 1966 σ. 142, 207, 279, Γ ε ω ρ γ ί ο υ Μ ό δ η, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 382-384, Π α ὕ λ ο υ Α. Τ σ ά μ η, Μακεδονικὸς Ἀγὼν, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 343, 348, 352-354, 386-390, 393-394, 396.

χας κατὰ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, εἰς μίαν τῶν ὁποίων, καίτοι τραυματισθεὶς εἰς τὴν χεῖρα, ἐξηκολούθησε τὴν μάχην μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας.

Μετ' ὀλίγον παρέδωσε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Κάλλαν (Σάρρον Κωνσταντῖνον) καὶ μετέβη εἰς τὸ Μορίχοβον, ὅπου ἀπηγγονίσθη ὑπὸ τῶν κομιτζατζήδων κατὰ τὸν ἐξῆς δολιότατον τρόπον: οἱ ἀρχικομιτατζήδες Βούλγαροι Ζλατάνης καὶ Τάνες ἐζήτησαν συνεννόησιν εἰς κοινὴν δῆθεν δράσιν κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Ἄγρας, ἀνύποπτος καὶ ἄπειρος τῶν βουλγαρικῶν πανουργιῶν, μολοντόι οἱ ὁπαδοί του καὶ πλεῖστοι τῶν συνεργατῶν του προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσουν νὰ μὴ δεχθῇ τὴν συνάντησιν ταύτην καὶ τοῦ ὑπέδειξαν τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους παρεσύρετο, ἐδέχθη καὶ μετέβη ἄοπλος σχεδὸν μαζὶ μὲ τὸν Ζαφεῖρην Λόγγον καὶ Ἀντώνιον Μίγκαν.

Κατὰ τὴν συνάντησιν οἱ ἀρχικομιτατζήδες, ἄνευ τινὸς συζητήσεως τὸν συνέλαβον, τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν περιέφερον ἀνὰ τὰ βουλγαρικὰ χωρία πρὸς ἐξευτελισμὸν καὶ ταπείνωσίν του.

Τὴν αἰχμαλωσίαν του τὴν ἀνεκοίνωσαν, ὅταν ἔφθασαν πλησίον τοῦ χωρίου Βλάδοβον (νῦν Ἄγρα), ὅπου καὶ τὸν ἀπηγγόνισαν κατόπιν ἀγρίας καὶ ἀπεγνωσμένης πάλης.

σ. 29

Τόσκας (Στέφανος Ἀκρίβος)

Ὁ Τόσκας, ἐπιλοχίας τότε, ὡς ὄπλαρχηγὸς καὶ γραμματεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Στεφαν. Δούκα) κατὰ τὸ ἔτος 1904 καὶ γραμματεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ Γκούρα (Δημ. Παπαβιέρου) κατὰ τὸ 1907, ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἰδίως δὲ εἰς τὰς μεγάλας καὶ σφοδράς μάχας τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), τῆς Βέρμπιανης καὶ Ζαγορίτσανης (Βασιλειάς). Συνειργάσθη μὲ τοὺς Δρίβαν (Κλεῖτον Π.), Φλάμπουραν (Θειάφην Εὐστ.), Λίγγον (Μαλεύρην Περτ.), Περδίκαν (Νεράντζην Παῦλον) καὶ ἄλλους.

Ἀκρίτας (Μαζαράκης Κων.)¹

Ὁ καπετὰν Ἀκρίτας, ὑπολοχαγὸς τότε, κατ' ἀρχὰς ἐξηρμάτισεν ἀρχηγὸς ὀργανωτῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ κατόπιν ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Ναούσης. Ἡ δρᾶσις του ὅμως ἐπεξετάθη μέχρι Γευγελῆς, Κιλκισίου καὶ Χαλκιδικῆς, πολεμῶν κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγά-

1. Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα. 3. Παναγιώτη Παπατζανετιά, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1960, σ. 1-3, 22, 51, 57, Ἀλεξάνδρου Ζάννα, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀναμνήσεις), Θεσσαλονίκη 1960, σ. 20, 68, 73, 75, 78, 79, 85, D. Dakin, ἔ. ἀ., σ. 143, 187, 213-214, 218, 235-236, 284, 448, Δημητρίου Ν. Κακκάβου, Ἀντιστρατήγου, Ἀπομνημονεύματα (Μακεδονικὸς Ἀγὼν), Θεσσαλονίκη 1972, σ. 51, 102-103, 111, 116, 122, 170-171.

ρων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπροξένησε μεγάλας καταστροφάς. Ὑπῆρξε καὶ συνεπίκουρος καὶ τῶν ἐντὸς τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων μετὰ τὸ ψευδώνυμον Καπετὰν Γρέγος.

σ. 30

Ἀμβρακιώτης (Ἀβράσσογλου Ἰωάννης)¹

Ὁ Ἀμβρακιώτης, ὑπολοχαγὸς τότε, κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισεν ὡς ἀρχηγὸς ὀργανωτῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων, κατόπιν δὲ ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης, ὅπου διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Κατόπιν προδοσίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Σαρὴ Γκιὸλ (Κρηστῶνα). Διὰ ἐπιτηδείων ἐνεργειῶν ἐδραπέτευσεν ἐκ τῶν φυλακῶν καὶ ἐσυνέχισε τὸν ἀγῶνα καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας. Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μετὰ τοὺς Ἀκρίταν (Μαζαράκη Κων.), Καοῦδην Εὐθύμ. καὶ ἄλλους.

Ἀμύντας (Δουμπιώτης Νικόλαος)²

Ὁ Ἀμύντας κατήγετο ἐκ Κρήτης καὶ ἔδρασεν ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως εἰς τὰς περιφερείας Ναούσης, Βεροίας καὶ Ἐδέσσης, πολεμήσας τοὺς Βουλγάρους λυσσώδως, ἐκδικούμενος τὴν δολοφονίαν πολλῶν Ἑλλήνων, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἀνδρεάδης Παντελῆς

Ὁ Ἀνδρεάδης Παντελῆς ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κάλα (Σάρρου Κων.) εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων, ὡς καὶ εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν μάχην πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων ἐξ αὐτῆς.

σ. 31

Ἀνδριανάκης Νικόλαος³

Ὁ Ἀνδριανάκης Νικόλαος ἐκ Κρήτης κατ' ἀρχὰς ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Μακεδονίας καὶ βραδύτερον ὡς ἀρχηγὸς σώματος.

Πρὸς καλυτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν καταπολέμησιν τῶν κομιτατζήδων, συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μετὰ τὸν Δεληγιαννάκη, Καοῦδην, Γύπαρην Παῦλον καὶ ἄλλους.

1. Dakin, ἑ.ἄ., σ. 201, 211-212, Τσάμη, Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 225, 297.

2. Τσάμη, ἑ.ἄ., σ. 386, 390, 396. Ὁ Δουμπιώτης καταγόταν ἀπὸ τῆ Χαλκιδικῆ.

3. Dakin, ἑ.ἄ., σ. 364, Τσάμη, ἑ.ἄ., σ. 369, 373-374, 377-378, 382, 415, 417-418, 433,

Π. Οἰκονόμου, Τὸ Λέχοβο στὴν ἱστορικὴ του πορεία, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 105-106.

Ἀντωνιάδης Ξενοφῶν¹

Ὁ Ἀντωνιάδης Ξενοφῶν κατήγετο ἐξ Ἠπείρου καὶ διωρίσθη ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ δημοδιδασκάλου ὡς πράκτωρ καὶ ὀργανωτῆς ἐνόπλων σωμάτων εἰς τὴν περιφέρειαν Σιδηροκάστρου καὶ Πετριτισίου, ἀλλὰ προδοθεὶς κατέφυγεν εἰς τὴν Καβάλαν, ὅπου ἐξηκολούθησεν τὸ ἔργο του.

Εἰς τοὺς Βουλγαρικὸς πολέμους ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα του.

Ἀργυρίου Γεώργιος²

Ὁ Ἀργυρίου Γεώργιος ἔδρασεν εἰς Μορίχοβον ὡς διμοιρίτης τοῦ σώματος Κατσίγαρη Ἑμμ. Ὑπῆρξεν γενναῖος καὶ τολμηρὸς καὶ ἐπέδειξε παράτολμον ἀνδρείαν εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων.

Ἀρκούδας Γεώργιος³

Ὁ Καπετὰν Ἀρκούδας ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παρὰ τὴν χαράδραν τῆς Ἀγ. Ἀναστασίας μάχην καὶ κατόπιν εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου.

Καπετὰν Βαγγέλης Νικολάου⁴

Ὁ Καπετὰν Βαγγέλης κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Στρέμπενον (Ἀσπρόγεια) Φλωρίνης. Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀρχηγὸς ἐλληνικοῦ καταδιωκτικοῦ σώματος (ἀρματολικοῦ) καὶ ὡς συνοδὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων τῇ ὑποδείξει τοῦ μητροπολίτου Καστορίας Γερμανοῦ Καραβαγγέλη. Καὶ τοῦτο πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἐμψύχωσιν τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἀργότερον ἐσχημάτισεν αὐτοτελεῖς ἐλληνικὸν σῶμα ἐξ ἐντοπίων. Δὲν ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπὸν του, δολοφονηθεὶς ἐξ ἐνέδρας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὴν 25 Μαρτίου 1904, ἐνῶ ἐπέστρεφεν ἐκ Μοναστηρίου, ὅπου εἶχε κληθῆ ὡς μάρτυς μετὰ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Ζέλενιτς (Σκληθρον).

Καπετὰν Βάνδος Στογιάννου⁵

Ὁ καπετὰν Βάνδος κατήγετο ἐκ Λεσκοβίου (Τρία Ἑλατα) καὶ ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετὰν Κόδρου (Μιχ. Μαυραΐτου). Ἦτο ἀτρόμητος καὶ ριψοκίνδυνος. Ἦτο δὲ καὶ τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῆς περιοχῆς Παΐκου ὄρους, τοῦ Χρ. Καραπάνου.

1. Ἀγγελικῆς Β. Μεταλλινοῦ, Πάνθεον τῶν Μακεδόνων Ἀγωνιστῶν (1896-1914), σ. 26, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 212, 220, 337, 384, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 358.

2. Μ. Τσάμη, ἑ.ἀ., σσ. 383-384.

3. Γ. Λυριτζῆ, Ἡ Ἑθνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ δράσις αὐτῆς, σ. 86, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 259, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 68.

4. Ἀ. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 20, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 137, 144, 146-147, 151, 167-168, 178, 187, Γ. Μόδης, Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 175-181.

5. Ὁρθό: Βάνδος Βασίλειος (Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 392).

Τὸ σῶμα τοῦ καπετάν Βάνδου κατὰ τὸν βαλκανο-τουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912-1913 ἦτο ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ Σαραντάπορον μέχρι τῶν προθύρων τῆς Γευγελῆς.

σ. 33

Καπετάν Βάρδας (Γεώργ. Τσόντος)¹

Ὁ καπετάν Βάρδας, ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἑλληνικοῦ κομιτάτου ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἐνόπλου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Βογατσικοῦ, Καστορίας, Κορρεσιῶν, Καστανοχωρίου καὶ Μοναστηρίου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1909 μὲ λαμπρὰ καὶ σπουδαιότατα ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο κατέχει τὰς λαμπροτέρας σελίδας τοῦ Ἀγῶνος. Τὸ ὄνομά του ἀπεθανάτισθη διὰ τῆς λαϊκῆς μούσης:

«Γεαί σου, Βάρδα ξακουστέ, ὁμορφό μου παλληκάρι,
γιὰ σου Βάρδα Ἀρχηγέ».

Βαρδῆς Δημήτριος²

Ὁ Βαρδῆς, ἀξιωματικός, ἔδρασεν ὡς ὄπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετάν Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου. Ἀποσταλεῖς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Βλαχογιάννη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος Ρεμπέλου (Τσολακοπούλου Χρ.), ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Βαρναῖς Γεώργιος³

Ὁ Βαρναῖς Γεώργιος κατήγετο ἐκ Στρεμπένου (Ἀσπρόγεια). Κατ' ἀρχὰς ἔδρασεν ὡς ἀγγελιαφόρος, κατόπιν ὡς ὄπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ
σ. 34 Σκαλίδη Γεωργ. / Μὲ τὸ σῶμα του συνεπλάκη μετὰ βουλγαρικῆς συμμορίας εἰς τὸ ὄρος Βίτσι, τὴν ὁποίαν διεσκόρπισε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζέλενιτς (Σκλήθρον) μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐφυλακίσθη εἰς Μοναστήριον, ὁπότεν ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1. Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Γεώργιο Τσόντο Βάρδα βλ. στοῦ Κωνσταντίνου Ἀ. Θ. Διαμάντη, Τὸ Ἀρχεῖον τοῦ μακεδονομάχου Τσόντου Βάρδα, «Μακεδονικὰ» 4(1955-1960)449-453, Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα 1. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959, σ. 15-17, 20, 23, 25, 30-31, 33, 43, 69, 71-72, 77, 91, D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 142, 144, 181, 184, 192, 193, 215-216, 219, 229, 230, 307, 314. Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 179, 200, 214, 216-218, 220-223, 234, 239-241, 243-246, 248, 258-262, 264-265, 299-303, 330, 332, 338, 365, 367, 369, 378, 381, Οἰκονόμου, Τὸ Λέχοβο στὴν ἱστορικὴ του πορεία, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 83-84.

2. Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 259-358.

3. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 49.

Καπετὰν Βάσσος ἢ Μέμος¹

Ὁ καπετὰν Βάσσος τὸ 1904 κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μπόλα Σπυρ. καὶ κατόπιν προσεκολλήθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραλιβάνου. Ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ τὰ Κορέστια πολέμων Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς μεγάλας μάχας τοῦ Κοντσίκου καὶ τοῦ Νερέτι (Πολυποτάμου). Συνειργάσθη μὲ τοὺς Παῦλον Μελᾶν, Καραβίτην Ἰωάν., Καοῦδην Εὐθύμιον καὶ Φραγκόπουλον Σπύρον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὑπαρχηγός. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἑπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Βαφείδης Δημήτριος

Ὁ Βαφείδης κατήγετο ἐκ Τ(υ)ρνάβου τῆς Θεσσαλίας. Τὸ 1905 κατετάγη ἐθελοντῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομάτη Κωνσταντίνου. Ἐν μέσῃ Καβάλα, μετὰ τριῶν ἄλλων ὀπλιτῶν ἐφόνευσε τὸν ἀρχικομιτατζήν Μηνᾶν Νικ. καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὸν Σιδέρωφ, διευθυντὴν τοῦ κεραμοποιείου πλησίον τοῦ Δοξάτου Καβάλας, τοῦ ὁποίου οἱ ἐργάται ἦσαν κομιτατζήδες μετεμφιεσμένοι καὶ ἐδολοφόνουν τοὺς Ἕλληνας.

Κατόπιν κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κουρπέζου² (Κοσμοπούλου Δημητρίου).

σ. 35

Καπετὰν Βέργας (Μάνος Πέτρος)³

Ὁ καπετὰν Βέργας ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ τὰ Κορέστια δραστηρίως πολέμων ἐναντίον Τούρκων καὶ κομιτατζήδων, ἀλλὰ μόνον ἐπ' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα. Κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον διάρκειαν τῆς δράσεώς του εἰς τὸ Μουρίκι κατέστρεψεν ὁλόκληρον τουρκικὸν λόχον στρατοῦ.

Βλαχογιάννης Γεώργιος, λοχαγός⁴

Ὁ Βλαχογιάννης Γ. ὡς ὄπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα Γ. (Τσόντου Γ.) ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον δραστηρίως κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἡ δρᾷσις του, ἂν καὶ ἦτο βραχυχρόνιος, ἐπεξετάθη καὶ πέραν τοῦ Μοναστηρίου μέχρι τῆς Νιζοπόλεως. Συνειργάσθη μὲ τὸν Ρέμπελον (Τσολακόπουλον Χρ.), Φιωτάκην Γεωργ., Καραβίτην Ἰωάν., Καοῦδην Εὐθ. καὶ ἄλλους.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 36-37, 39, 193.

2. Ὁρθό: Κουρμπέσης.

3. Περικλέους Ἀλ. Ἀργυροπούλου, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1957, σ. 41, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 43, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 227, 230, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 146, 240, 250, 255, 257, 264, 266, 364.

4. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 201, 228, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 265. Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 86-88.

Βολάνης Γεώργιος, ύπαξιωματικός¹

Ὁ Βολάνης Γεώργ. κατήγετο ἐκ Κρήτης καὶ ἔτρεξεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τοῦ Παύλου Μελά. Κατὰ τὴν δρᾶσιν του ἐναντίον κομιτατζήδων καὶ Τούρκων συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Μοναστήριον, ὁποῦθεν δραπετεύσας ἐσχημάτισε νέον σῶμα καὶ ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908 ἐκκαθαρίζων τὸ ἔδαφος ἀπὸ τοὺς κομιτατζήδας.

σ. 36

Βρανᾶς Λαμπρινός²

Ὁ Βρανᾶς Λ. κατήγετο ἐκ Κρήτης. Ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν μετὰ τοῦ Καλομενοπούλου Νικ. Ἐλαβε μέρος εἰς πολ-
λὰς μάχας, εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Μπελκαμένης (Δροσοπηγῆς), πολιορκη-
θέντες ὑπὸ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, αὐτὸς μὲν ἤρωϊκῶς μα-
χόμενος, ὁ δὲ Καλομενόπουλος συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ κατῴρωσε
καὶ ἔδραπέτευσε.

Καπετὰν Βρόντας (Παπᾶς Βασίλ.), ἀνθυπολοχαγός³

Ὁ καπετὰν Βρόντας ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον μὲ κεντρι-
κὴν περιφέρειαν τῆς Καστοριάς κατὰ τὰ ἔτη 1905-1906. Τὸ σῶμα του ἦτο
τὸ πολυμελέστερον, τὸ ὁποῖον διεξήγαγε πολλὰς σφοδρότατας, ἀλλ' ἐνδό-
ξους μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους καὶ κατετρό-
πωσε. Συνέπραξε μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν Γκούρα (Παπαβιέρου
Δημ.), Περδίκια (Νεράντζη Παύλ.) καὶ Λιούπου (Πηχεῶνα Φιλ.)⁴. Μετέσχε
καὶ τῶν ἐνδόξων πολέμων 1912-1913.

Γαλάνης Νικόλας

Ὁ Γαλάνης Νικ. ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφέρειας Φλωρίνης,
Περιστερίου καὶ Πρέσπας πολεμήσας δραστηρίως Τούρκους καὶ Βουλγά-
ρους, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐξόντωσε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Στρεμπένου (Ἀ-
σπρόγεια) ἐπέδειξε παράτολμον γενναιότητα. Ὁρμήσας ὄρθιος, ἐπλήγη θα-
νασίμως. Συνειργάσθη μὲ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς Κατσαδούραν Θωμ. καὶ μὲ τὸν
Γέρμαν (Τσοτάκον Νικ.).

1. Ἀρ γυ ρ ο π ο ῦ λ ο υ, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 41, Γερμανοῦ Κ α ρ α β α γ γ έ λ η, ἔ.ἀ., σ. 33, 43, 47, Μ ό δ η, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 308-309, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 127, 191, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 193, 196, 319, 323-324, 327, 329, 341, 365, 379-382, 391, 419-420, 423-426, 433, Ο ἱ κ ο ν ό μ ο υ, Τὸ Λέχοβο, σ. 110-112.

2. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 144, 184, 189, 233, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 145, 157, 194, 240, 241, 251-252.

3. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 181, 270-271, 308, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 319, 328-329, 365-366, 376, 380, 382, 391.

4. Πρόκειται γιὰ τὸν καπετὰν Λαύρα (βλ. Π. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σσ. 261, 244, 328, 380), ποὺ ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα «Λιούπος».

Γαλανόπουλος Γεώργιος, λοχαγός¹

Ὁ Γαλανόπουλος Γεώργ. ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Γευγελῆς. Ὑπῆρξε δραστήριος. Ἐπετίθετο κατὰ τῶν κομιτατζήδων κεραυνοβόλως καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐξόντωσε. Συνειργάσθη μετὰ τοὺς Ἀκρίταν (Μαζωράκη Κωνστ.), Καραπάνον Χρῆστ. καὶ ἄλλους.

Γαρέφης Κώστας²

Ὁ Γαρέφης Κώστας ἐκ Μηλῖας τοῦ Πηλίου ὑπῆρξεν ὁ δραστηριώτερος τῶν Μακεδονομάχων. Τὸ 1896 ἀπεστάλη εἰς Καβάλαν πρὸς καταστροφὴν γεφυρῶν καὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὅπου προδοθεὶς κατεστράφη τὸ σῶμα του. Αὐτὸς, ὡς ἐκ θαύματος, ἐσώθη. Τὸ 1905 ἐκλήθη ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καρατζόβαν, περιφέρειαν Ἐδέσσης καὶ Μοριχόβου. Πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν ἐκ Μεγ. Λειβαδιῶν Πάϊκου κτηνοτρόφων, ὅτι ὁ βοεβόδας Δάνεφ τοὺς ἄρπαξεν 600 πρόβατα, σπεύδει καὶ τὸν προλαμβάνει εἰς τὴν Πριόνια τῆς Ραδίνης (Τίκβες). Συνάπτει μάχην καὶ τὸν κατατροπώνει φονεύσας 12 κομιτατζήδας καὶ ἀποδίδει τὰ πρόβατα εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας. Εἰς τὸ χωρίον Σμπόρσκο (Πευκωτῶν) ἐξοντῶνει τὸν ἐπικίνδυνον ἀρχικομιτατζὴν Τράϊκον. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας πληροφορεῖται, ὅτι εἰς τὰ παρὰ τὰ κτηνοτροφικὰ κονάκια τῶν Καριφελέων εὐρίσκονται οἱ βοεβόδες Λούκας καὶ Καρατάσος, σπεύδει, συνάπτει μάχην, φονεύει αὐτοὺς μετὰ 14 κομιτατζήδων, τῶν λοιπῶν διαφυγόντων, πλὴν ὅμως τραυματίζεται θανασίμως καὶ πίπτει ἥρωϊκῶτα. Τὸ σῶμα του ἐτάφη εἰς τὸ χωρίον Γκραντέσνιτσα.

σ. 38

Καπετὰν Γέρμας (Τσοτάκος Νικόλ.), ἀνθυπολοχαγός³

Ὁ Γέρμας ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κοζάνης καὶ Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων, πολεμήσας αὐτοὺς μετὰ ἀφάνταστον ἀγριότητα. Εἰς τὴν μάχην τῆς Λοσνίτσας (Γέρμα) ἔπεσεν ἥρωϊκῶς μαχόμενος. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν 60 ἄνδρες ἐπολέμησαν ὡς λέοντες ἐναντίον 1.000 καὶ πλέον ἀνδρῶν τάγματος κυνηγῶν τουρκικοῦ στρατοῦ.

Συνειργάσθη μετὰ τοὺς Γαλάνην Νικολ. καὶ Κατσαδοῦραν.

1. Dakin, ἐ.ἀ., σ. 220, 369, 417.

2. Βασιλείου Σταυροπούλου, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1961, σ. 33, Παπατζανετέα, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), σ. 21-22, Dakin, ἐ.ἀ., σ. 234-235, 252, 271, 315, Τσάμη, ἐ.ἀ., σ. 271, 286, 288, 290, 338, 340-341, 428.

3. Βλ. τὴ μελέτη τοῦ Χ. Γεωργίου, Ὁ Γέρμας καὶ τὰ γεγονότα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 48-50, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἐ.ἀ., σ. 43-44, 46, Κ. Ι. Μαζωράκη-Αἰνιᾶνος, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀμνησεις), Θεσσαλονίκη 1963, σ. 78, Χριστόφορου Νάλτσα, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 30, Dakin, ἐ.ἀ., σ. 315, 319, Τσάμη ἐ.ἀ., σ. 364, 377, 407.

Γερογιάννης Παναγιώτης, ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγός¹

Ὁ Γερογιάννης Π. ἐκ Κρήτης ὡς ὀπλαρχηγός Α' τάξεως ἔδρασεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακρῆ Γεωργίου ἢ Δικωνύμου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας ἐξοντώντας πολλοὺς κομιτατζήδες. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Τερτίκαν Χαράλ., Λουκᾶν Κόκκινον, Εὐθύμ. Καούδην καὶ ἄλλους.

Καπετὰν Γιαγκλῆς Γεώργ., ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγός²

Ὁ Γιαγκλῆς Γεώργ. ὡς ὀπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ εἰς τὰς περιφερείας Θεσσαλονίκης καὶ Κιλικίου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων. Πρὸς τιμωρίαν δὲ τῶν προδοτῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τῶν δευτέρων, ἐπυρπόλησε μετὰ τοῦ καπετὰν Μητρούση (Γκογκολάκη) τὸ βουλγαροχώρι Καρατζάκιοϊ (Θόλος).

σ. 39

Καπετὰν Γιοβάνης Ραδιναλῆς³

Ὁ Καπετὰν Γιοβάνης ἐκ Ραδίνης (Τίκβες), θεῖος τοῦ στρατηγοῦ ἐ.ἀ. Χρήστου Ἀβραμίδη, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Γευγελῆς μὲ ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα τιμωρήσας πολλοὺς Βουλγάρους. Τὸ 1912 ὑπῆρξεν ὁδηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ Γιαννιτσὰ καὶ τὸ 1916-1918, τῇ ὑποδείξει τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ὡς ὁδηγὸς καὶ πληροφοριοδότης ἀπὸ ἀεροπλάνου ἀπὸ τὸ Καρασούλι (Πολύκαστρον) πρὸς βορρὰν μέχρι Ντεμίρ Καποῦ (Σιδηραὶ πύλαι ἢ Στόβοι) καὶ πέραν.

Καπετὰν Γιοβάνης⁴

Ὁ καπετὰν Γιοβάνης ὡς ὀπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελά, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ πολῦτιμος ὁδηγός, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Π. Μελά, ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια, πολέμῳ ἀσπόνδως τοὺς κομιτατζήδας. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Καούδην Εὐθ., Καραλίβανον, Κόδρον (Μωραΐτην Μ.) καὶ ἄλλους.

Γκάρτζιος Χαράλαμπος, δημοδιδάσκαλος⁵

Ὁ Γκάρτζιος Χ. κατήγετο ἐκ Γευγελῆς καὶ προσέφερε ποικίλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ἦτο ζωηρὸς καὶ τολμηρὸς. Κατεκρουεργήθη ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων εἰς τὸ χωρίον Λούμνιτσα (Σκρά), ἀφοῦ προηγουμένως ἐβασανίσθη ἀπανθρώπως καὶ ἀγρίως· θέσαντες τοὺς πόδας του εἰς τὸ πῦρ καὶ κατόπιν, ἀναβάς εἰς ἑξ αὐτῶν εἰς τὴν ράχην του, ὑπεχρεώθη νὰ βαδίσῃ μὲ κεκαμένους πόδας ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους κεντῶν αὐτὸν εἰς τοὺς γλουτοὺς διὰ τῆς λόγχης, ἵνα βαδίσῃ ταχύτερον.

1. Ἀργυροπούλου, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 4, Τσάμη, ἐ.ἀ., σ. 328, 384-385, 417-418, 420, 422-423.

2. Dakin, ἐ.ἀ., σ. 237, 447, Τσάμη, ἐ.ἀ., σ. 297, 359, 402, 433.

3. Μεταλλινόυ, ἐ.ἀ., σ. 51.

4. Τσάμη, ἐ.ἀ., σ. 193, 226, 231, 268, 271, 288, 290.

5. Μεταλλινόυ, ἐ.ἀ., σ. 53.

Καπετὰν Γκόνοσ Γιώτας¹

Ὁ καπετὰν Γκόνοσ ἐκ Γιαννιτσῶν, μὴ ἀνεχόμενος τὴν δολοφονίαν ἐν-
θουσιωδῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων, κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ-
θεν ἀπεστάλη ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Γιαννιτσῶν μέχρι Γευγε-
λῆς, ὅπου διεξήγαγεν πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων.
Καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους δυναμιστὰς καὶ σφαγεῖς Ἑλλήνων.
Κατόπιν προσελήφθη εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου ὡς γνώστης τῶν
κατατοπιῶν τῆς λίμνης, συνετέλεσεν εἰς τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς
ἐντὸς αὐτῆς δράσεως τῶν ἑλληνοσωμάτων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σάρρου
(Κάλλα Κωνστ.) καὶ Λύκα Πέτρου, διὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν κομιτατζήδων ἐξ
αὐτῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον μετατρέψει εἰς φρούριον ὠχυρωμένον. Εἰς μάχην
μετὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθη θανασίμως πεσὼν ἡ-
ρωϊκῶς μαχόμενος.

Καπετὰν Γκόνοσ Δουγιάμας²

Ὁ καπετὰν Γκόνοσ ἐκ Μπαροβίτσης (Καστανερῆς Γουμένισσης), κατ'
ἀρχὰς κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ καπετὰν Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.)
καὶ Φραγκοπούλου, ὁ ὁποῖος κατόπιν, διὰ τὴν ἰκανότητά του καὶ τὴν ἀν-
δρείαν του, ἀνεκηρύχθη ὀπλαρχηγὸς ἀπὸ τὸ 1905-1908 τιμωρήσας πολλοὺς
φανατικοὺς καταδότας Βουλγάρους.

σ. 41

Καπετὰν Μητρούσης (Γκογκολάκης)³

Ὁ καπετὰν Μητρούσης ἔδρασεν εἰς τὰς περιφέρειας Σερρῶν, Χαλκι-
δικῆς καὶ Κιλκισίου. Διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ γενναιότητα. Ἔλαβε μέ-
ρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἰδίως εἰς τὸ χωρίον Καρατζάκιοϊ, ὅπου διὰ νὰ ἐκ-
δικηθῇ τὴν δολοφονίαν τῆς γυναικὸς του ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων, ὥρμησε
κατὰ τοῦ χωρίου, ὅπου εὐρίσκοντο οἱ δολοφόνοι, κατέσφαξεν ὅλους καὶ
πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι συνέπραξαν εἰς τὴν δολο-
φονίαν. Προδοθεὶς εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατεδιώχθη, ἀλλ' οὗτος, ὡς ἄλ-
λος Γεωργ. Ὀλύμπιος, κατέφυγεν εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τῶν Σερρῶν με-
τὸς ὁπαδούς του, ὅπου ἀντέταξεν ἄμυναν ἀπεγνωσμένην καὶ ἔπесαν πάντες
ἡρωϊκῶς μαχόμενοι.

1. Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 8, 12-14, 26, 43, 45, Μαζαράκη-Αἰνιάνος,
Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 16, 78, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 274, 285. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 271,
292, 351-352, 394, 426, 434.

2. Γιά τοὺς τέσσερις ἀδελφοὺς Λάζο, Γκόνο, Μητρο, Τράϊο Δουγιάμα βλ. Dakin,
ἑ.ἀ., σ. 238, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 392, Μόδη, Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ Μακεδόνες Ἀρ-
χηγοί, σ. 305-314.

3. Ἀγγ. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 26, Χ. Νάλτσα, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν
εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, σ. 30, Γ. Μόδη, ἑ.ἀ., σ. 319-323, 402-405, Dakin, ἑ.ἀ.,
σ. 237, 285, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 359, 402, 404.

Γκούντας Κωνσταντίνος¹

Ὁ καπετάν Γκούντας, γηραίος ἀρματολὸς τοῦ Ὀλύμπου, κατήγετο ἐκ μικροῦ χωρίου τῶν Γρεβενῶν καὶ κατοικοῦσε εἰς τὸ Μεγάροβο τοῦ Μοναστηρίου, ὅπου ἐδρασαν ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1907. Ἐφθασε δὲ μέχρι τῆς Ἀχρίδος. Εἰς τὸ χωρίον Σμίλοβον ἐτιμώρησε πολλοὺς φανατικοὺς Βουλγάρους καὶ κατέκαυσεν ὅλα τὰ βουλγαρικὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ κομιτατζήδες ἀντικατέστησαν τὰ ἑλληνικά. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Μάλιων (Δούκαν Στέφανον) καὶ τὸν Μακρὴν (Δικώνυμον Γ.), πολεμήσας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος.

σ. 42

Γκούρας Δημ. (Παπαβιέρους Δημ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ὁ καπετάν Γκούρας ἐκ Παρνασσίδος ἐκλήθη τὸ 1907 ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου καὶ ἀπεστάλη ὡς ἀρχηγὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τὴν 14ην Ἰουνίου 1907 μεγάλῃν καὶ φονικωτάτῃν μάχῃν παρὰ τὸ δάσος τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) μετὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ τὰ σώματα τοῦ Ζάκα Γρηγ. ἢ Φαληρέα, τοῦ Φλάμπουρα (Θειάφη Ε.) καὶ Λουκᾶ Κοκκίνου, ὁ ὁποῖος ἐτραυματίσθη ἀνωθεν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὡσαύτως ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν μεγάλῃν μάχῃν τῆς Βέρμπιανης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ ὁ Βρόντας (Παπᾶς Βασιλ.) καὶ Κατσίγαρης Ἑμμ. μετὰ πολυπληθοῦς βουλγαρικῆς συμμορίας. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Καραπάνου Χρήστ., Καρφὴν Ἰωάν., Κατσαδοῦραν Θωμᾶν καὶ ἄλλους.

Γρηγορίου Στέφανος³

Ὁ Γρηγορίου Στ. ὡς ὀπλαρχηγὸς μὲ σῶμα καθαρῶς Μακεδόνων ἔδρασαν εἰς πολλὰς περιφέρειας καὶ ἰδίως τῆς Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τῶν Βουλγάρων, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχε κηρύξει ἀμείλικτον πόλεμον καὶ τοὺς ὁποίους ἐπολέμησε μετὰ πείσματος καὶ σφοδρότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Σκουντρήν Ἑμμ., Νικολοῦδην Ἑμμ., Φαρμάκην Ἠλ. (Κούντουραν Ἠλ.) καὶ ἄλλους.

σ. 43

Γύπαρης Παῦλος⁴

Ὁ Γύπαρης Παῦλος ἐκ Κρήτης ἔδρασαν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περι-

1. Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 244, 322-323.

2. D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 308, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 370, 374-376, 382, 384-385.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 181, 227, 229. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 61, 156, 202, 240, 266, 366-367, 372-375, 382, 384-385, 419-424, 433.

4. Βλ. τὴν μελέτη τοῦ Ἀνδρέα Γυπαράκη, Καπετάν Γύπαρης, Ἀθήναι 1967, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 192-193, 215, 219, 230, 307, 314, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 202, 208-210, 213, 240, 255, 257-258, 262, 266, 319, 323-324, 326, 365, 372-373, 413-435, Γεωργίου,

φερείας Κορεστίων καὶ Μοναστηρίου. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλές μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐτιμώρησε, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ἐτραυματίσθη. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου, εἰς τὸν Ἑπαιρωτικὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς πολέμους, ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Σκρᾶ.

Δανιὴλ Ἀλέξανδρος

Ὁ Δανιὴλ Ἀλ. ἐκ Βαρυτόμπης τῆς Λαμίας ἔδρασεν ὡς διμοιρίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καούδη Εὐθυμ. εἰς πολλές περιφερείας, διακριθεὶς εἰς τὰς πολλές μάχας, διὰ τὴν γενναιότητά του, τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν του.

Δεληγιάννης Ἡλίας¹

Ὁ Δεληγιάννης Ἡλ. ὑπῆρέτησεν ὡς ὁμαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλιου Στ. (Δούκα Στ.) καὶ κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καούδη Εὐθ. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλές μάχας, ὡς καὶ τὰς μεγάλας μάχας τοῦ Ὄντρια καὶ Λεχόβου (Καστανοχωρίου). Ἦτο τολμηρὸς, γενναῖος καὶ λίαν ριψοκίνδυνος.

σ. 44

Δέλλιου Χρήστος ἢ Ζαχαροπλάστης²

Ὁ Δέλλιου Χρήστος ἐκ Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ κέντρου Γευγελῆς καὶ τῶν σωμάτων τῆς περιφερείας, κατόπιν ὡς ὀπλίτης. Διακριθεὶς δὲ διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν ὀρμητικότητά του, ἀνεκηρύχθη ὁμαδάρχης. Καὶ τέλος, ὡς ὀπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χρηστ. Καραπάνου, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς, Δοιράνης, Βογδάντσης Γουμένισσης, μαχόμενος ἐπιδεξίως κατὰ τῶν κοιμιτατζήδων καὶ τιμωρῶν Βουλγάρους καταδότας.

Δίμπρας Π. (Κλειτός Παναγ.)³

Ὁ καπετὰν Δίμπρας κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς ἐθνεργάτης εἰς τὴν Ἀνατ. Θράκην περιφερείας 40 Ἑκκλησιῶν, κατόπιν εἰς Γευγελὴν ὡς ἀλευρέμπορος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κλεισούρας. Ἀργότερον ἐξημέμησε ὑπαρχηγὸς τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στεφ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλές μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Συνειργάσθη μὲ τὸν Λιοῦπον (Πηχεῶνα Φιλ.), Ἀκρίβον (Τόσκαν Στέφ.) Καρφὴν Ἰωάνν. καὶ ἄλλους, ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην μάχην Ζαγοριτσάνης, πρῶτον μὲ τοὺς κοιμιτατζήδες καὶ κατόπιν μὲ τοὺς Τούρκους, κατατροπώσας ἀμφοτέρους.

Δουγιάμας Δημήτριος⁴

Ὁ Δουγιάμας Δημήτριος ἐκ Καστανερῆς Γουμένισσης κατ' ἀρχὰς κα-

Ὁ Γέρμας καὶ τὰ γεγονότα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα, σ. 62, Οἱ κ ο ν ό μ ο υ, Τὸ Λέχοβο, σ. 110-112.

1. Τ σ ά μ η, ἑ.ά., σ. 244, 365, 370, 414-415.

2. Ὁ συγγραφέας συγχέει τὸν Γεώργ. Ζαχαροπλάστη πού ἔδρασε στὴ Στρώμνιτσα μὲ τὸν Χ. Δέλλιο, γιὰ τὸν ὁποῖο καὶ πρόκειται ἐδῶ, (Μ ε τ α λ λ ι ν ο υ, ἑ.ά., σ. 50, 52).

3. Τ σ ά μ η, ἑ.ά., σ. 244, 269, 392. Πρόκειται γιὰ τὸν Δρίβα ἢ Κλεισούρα.

4. Βλ. προηγούμενη παραπομπή γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς Δουγιάμα.

τετάχθη ως όπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.) καὶ Φραγκοπούλου. Ἀναδειχθεὶς δὲ γενναῖος καὶ τολμηρὸς εἰς τὰς μάχας, ἀνεκηρύχθη κατ' ἀρχὰς ὁμαδάρχης, κατόπιν ὡς ὅπλαρχηγὸς αὐτοτελοῦς σώματος ἀπὸ τὸ 1905 μέχρι 1908. Ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἐξόντωσε τὸν ἀρχιμομιτατζήν Μπέσκον. Ἐδολοφονήθη δι' ἐνέδρας μετὰ τὸ 1912.

σ. 45

Δούκης Σπύρος¹

Ὁ Δούκης Σπ. ἐκ Καστοριάς ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ καπετάν Ἀρκούδα, ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας μὲ Τούρκους καὶ Βουλγάρους καὶ ἔπεσε μαχόμενος μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ τὸ 1906 εἰς τὴν παρά τὴν Ἀνασέλιτσαν μάχην.

Δούκης Χρήστος²

Ὁ Δούκης Χρήστος ἐκ Καστοριάς, ὑπῆρξεν ὁπαδὸς τοῦ Παύλου Μελά. Ἀναγνωρισθεὶς ὡς ὅπλαρχηγὸς διὰ τὴν πολεμικὴν ἱκανότητά του κατήρτισε σῶμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπολέμησε σφοδρότατα κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν Ἑπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Ἔσλιν Ὅθων³

Ὁ Ἔσλιν Ὅθων ἐξ Ἀθηνῶν ὡς ὅπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.) διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων ὡς καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), εἰς τὴν ὁποίαν συνεπολέμησαν κατὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ οἱ Ζιάκας Γρηγ., Φλάμπουρας Ε. καὶ Κόκκινος Λουκ.

σ. 46

Ζαρκάδας Θεοχάρης⁴

Ὁ καπετάν Ζαρκάδας Θ. ἐξ Ἀθύτου Χαλκιδικῆς ὑπηρέτησεν ὡς ὅπλαρχηγὸς τοῦ σώματος Γιαγκλῆ Γεωργίου ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1908 καὶ ἀργότερον ὡς ὅπλαρχηγός. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν κομιτατζήδων εἰς Καρατζάκιοϊ, τὸ ὁποῖον ἐπυρπόλησαν μετὰ τοῦ Μητρούση (Γκογκολάκη). Ὡσαύτως ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐν Ἀγίῳ Ὁρει.

Ζερβέας Παρασκευᾶς⁵

Ὁ Ζερβέας Π., ὡς ὅπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κων.), ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Εἰς τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν

1. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29.

2. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29.

3. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 328-329.

4. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 271. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 67, 391.

5. Π. Παπατζανετέα, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 34, 41.

κατὰ τῶν κοιμητησίων, τῶν ὠχυρωμένων ἐντὸς τῶν καλυβῶν τῆς λίμνης, ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἔχασε ἓνα δάκτυλον. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἔλαβον μέρος ὁ Ἄγρας, ὁ Γκόνος Γιώτας, ὁ Μπάρος καὶ ἄλλοι.

Ζερβὸς Παναγιώτης

Ὁ Ζερβὸς Παναγιώτης ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφέρειας Κορεστίων, Καστανοχωρίων καὶ ἄλλων περιφερειῶν πολεμῶν μετὰ γενναιότητος καὶ σφοδρότητος Τούρκους καὶ κοιμητησίδες. Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μετὰ τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στέφ.), Ροῦβα (Κατεχάκη Γ.) Σκαλίδη Γεωργ. καὶ ἄλλους.

Ζήκης Χρ. (Καραπάνος Χρήστος)¹

Ὁ Ζήκης Χρ., ἐπιλοχίας πεζικοῦ, ἔδρασεν ὡς ἀρχηγὸς εἰς τὰς περιφέρειας Μοριχόβου, Κορεστίων καὶ Γευγελῆς με ἄριστα ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς εἶχε στενὴν συνεργασίαν με τοὺς ὀπλαρχηγούς Στέργ. Ναοῦμ, Βάνδον Βασίλ., Λάζον Δουγιάμαν, Γκόνον Πελτέκην, ἅπαντας Μακεδόνας.

σ. 47

Ζήσηνα Εὐτέρπη

Ἡ Ζήσηνα Εὐτ., ὡς ἄλλη ἡρώϊς τοῦ 1821, ἀνεδείχθη κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Καταγομένη ἐκ τοῦ χωρίου Ἀπόσκεπο τῆς Καστορίας εἰργάσθη διὰ τὴν ὀργάνωσιν ἐνόπλων ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐξόντωσιν πολλῶν Βουλγάρων κοιμητησίδων καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀρχικοιμητησὶ Μάτο ἐκ Γκορντισόβου. Τὸ 1904 ὁ Τσακαλάρωφ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν της, διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν υἱὸν της, ὥρμησεν ὡς λέαινα καὶ ἐπλήγωσε πολλοὺς συμμορίτας, οἵτινες τὴν ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς καὶ ἐφόνευσαν τὸν υἱὸν της. Φυλακισθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Ζιάκας Γρηγόριος (Φαληρέας Γρηγ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ὁ καπετὰν Ζιάκας Γρ. ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια, Κορέστια καὶ ἄλλας περιφέρειας. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ ἰδίως εἰς τὸ Ζέλενιτς (Σκληθρον) καὶ Λέχοβον (Καστανοχώρι). Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὴν μάχην τῆς Λοσνίτσης (Γέρμα), τὴν ὁποίαν διηύθυνε. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν 60 ἄνδρες ἐμάχοντο ὡς λέοντες ἐναντίον 1.000 Τούρκων τοῦ τάγματος κυνηγῶν.

1. Πρόκειται γιὰ τὸν Ζούκη Χρήστο, τὸν ὁποῖο ὁ συγγραφέας συγχέει λανθασμένα μετὰ τὸν Καραπάνο Χρήστο. Γιὰ τὸν Ζούκη βλ. στοῦ D. Dakin, ἑ.ἀ., σσ. 215, 220, 222, 225, II. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 259.

2. Ἑ.ἀ., σ. 37-41. Κ. Ι. Μαζαράκη-Αἰνιάνος, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 153, 157, D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 282-283, 286, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 341, 345, 348, 391, 426, 433.

σ. 48

Ζούπας Δημήτριος

Ὁ καπετάν Ζούπας Δημ., ἐκ Βαρυπόμπης τῆς Λαμίας, τὸ 1904 κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Λίτσα (Βλαχάκη Ἀντ.) καὶ Λεωνίδου Πετροπουλάκη καὶ ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης καὶ Γρεβενῶν, ὅπου εἰς μίαν μάχην ἐφονεύθη ὁ Πετροπουλάκης. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Καστορίας καὶ συνηνώθη μὲ τὸ σῶμα τοῦ Γιώτα Κων. Ἀργότερον τὸ σῶμα του ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τουρκικοῦ στρατοῦ καί, διὰ νὰ μὴ αἰχμαλωτισθῇ, ἐκύλισεν μετ' ὀπλιτῶν του ἐξ ἐνὸς ἀποκρήμνου βράχου καὶ διασωθέντες ἐξηκολούθησαν τὴν δρᾶσιν των μέχρι τοῦ 1908.

Ἡρακλῆς

Ὁ καπετάν Ἡρακλῆς, ἐκ Βασιλικῶν Χαλκιδικῆς, ἔδρασεν εἰς τὴν περὶφέρειαν Χαλκιδικῆς καὶ Θεσσαλονίκης, συνεργαζόμενος μετὰ τῶν καπετάν Ἀκρίτα (Κ. Μαζαράκη), Παπακώστα Βασιλ. καὶ Μινοπούλου Ἀθαν.

Καβοντόρος Σταῦρος (Ρήγας Σταῦρος),

ἀνθυπολοχαγὸς πεζικοῦ¹

Ὁ Καβοντόρος Στ. ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτῶν κατὰ τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων καὶ ὠχυρωμένων κομιτατζήδων, εἰς τοὺς ὁποίους μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν Ἄγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ), Ζερβέα Παρασκ., Τηλιγάδη, Γκόνου Γιώτα καὶ ἄλλους, ἐπροξένησαν πολλὰς καὶ μεγάλας ζημίας.

Κάλλας Κ. (Σάρρος Κωνστ.), λοχαγὸς πεζ.²

- σ. 49 Ὁ Καπετάν Κάλλας ἔδρασεν ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτῶν, ὅπου διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν κομιτατζήδων, /εἰς τοὺς ὁποίους ἐπροξένησε πολλὰς ζημίας. Πρὸς τελείαν ὅμως ἐκτόπισιν αὐτῶν ἐκ τῆς λίμνης, συνεκάλεσε συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρίαν του μὲ τοὺς συναρχηγούς καὶ ὀπλαρχηγούς Λύκαν Π., Ἄγραν, Γκόνον Γιώταν, Κοκκινάκη Στυλ., Ζερβέαν Παρασκ. καὶ Μπουκουβάλαν Κων., κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσθη γενικὴ ἐπιθεσις κατὰ τοῦ ἀρχηγείου (καλύβης ὠχυρωμένης) τῶν Βουλγάρων. Εἰς τὴν ἐπιθεσιν ἐχρησιμοποιήθησαν 13 πλάβες (βάρκες), ἀνὰ τρεῖς ἄνδρες εἰς ἐκάστην, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλαβῶν τῶν περιπολούντων ἀνὰ τὰς λαβυρινθοειδεῖς στενωτάτους διόδους. Γενομένης τῆς ἐπιθέσεως αἰφνιδιαστικῶς καὶ μετὰ σφοδρότητος κατετροπώθησαν οἱ κομιτατζήδες, πλὴν ὅμως ἐπλήγη θανασίμως ὁ Λύκος καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Ζερβέας εἰς τὴν χεῖρα του καὶ ἀπεκόπη ἕνας δάκτυλός του.

1. Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 5, 6, 20-21, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 274-275, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 294, 344, 347, 350-351, 374.

2. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 279-280, 253-254, 286, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 343, 351-353, 393-394.

Καλογεράκης Ἰωάννης¹

Ὁ Καλογεράκης Ἰωάννης, ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γεωργίου), ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κορεστίων, Μπελκαμένης, Μοναστηρίου, καὶ εἰς τὴν μάχην παρὰ τὸ Λέχοβο (Καστανοχώριον), συμπλακείς μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἔπεσεν ἡρωϊκῶς. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μακρῆ, Καούδη, Βέργα καὶ ἄλλους.

Καλομενόπουλος Νικόστρατος²

Ὁ Καλομενόπουλος Νικόστ. ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων. Εἰς τὴν μάχην τῆς Μπελκαμένης (Δροσπογηῆς) διὰ προδοσίας τῶν Βουλγάρων συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ σῶμα του διεμοιράσθη εἰς ἄλλα σώματα.

Καραλίβανος Ἀλ.³

Ὁ Καραλίβανος Ἀλ., ὁ γηραιός, ἀλλ' ἀτρόμητος ἀρματολὸς τοῦ Ὁλύμπου, κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελά καὶ ἀργότερον μὲ αὐτοτελὲς σῶμα, ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κοζάνης, Βοδενῶν καὶ Καρατζόβας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων.

Τοὺς δευτέρους τούτους κατετρόμαξε καὶ ἀπεδεκάτισε, ἰδίως εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Νερέτι (Πολυπόταμον) μάχην. Μίαν πολυάριθμον συμμορίαν τὴν κατετρόπωσε καὶ τὴν ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Συνειργάσθη μὲ τὸν Μπόλαν Σπυρ., Καραγιώργη, Γιοβάνη καὶ ἄλλους.

Καούδης Εὐθύμιος⁴

Ὁ Καούδης Εὐθύμ. ἐκ Καλλικρατείας τῆς Κρήτης ὡς ἀρχηγὸς σωματῶν ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἀξία ἱστορικῆς μνήμης εἶναι ἡ μάχη παρὰ τὸ χωρίον Ὁστιμα (Τρίγωνον) κατὰ τῶν ἠνωμένων συμμοριῶν ὑπὸ τοὺς αἰμοβόρους βοεβόδας Μήτρον Βλάχον, Καρσάκωφ καὶ Σφέτκωφ, αἱ ὁποῖαι ἠρίθμουν ἄνω τῶν 300 κομιτατζήδων μόνον μὲ 15 παλληκάρια. Ἡ

1. D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 226, 373, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 180, 204, 209, 240, 261, Π. Οἰκονόμου, Τὸ Λέχοβο, σ. 95-96.

2. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 139, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 5, 47, Γεωργίου, ἑ.ἀ., σ. 39. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 237, 240, 250-253, 424, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 89-92.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 131, 189, 190-191, 193, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 179, 188, 193-196, 200, 216, 221-222.

4. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 144-145, 175, 177, 181-185, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 12, 82-83, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 144-145, 166, 180, 182-183, 186-187, 194-195, 200, 202-206, 208-212, 214, 223, 235, 239, 241, 245-248, 295, 306, 317-318, 368.

μάχη διήρκεσε μέχρι της δύσεως του ήλιου, όποτε κατά την νύκτα διελύθησαν οί κοιμητατζήδες.

Συνειργάσθη με τούς περισσότερους όπλαρχηγούς του Μακεδονικού 'Αγώνος.

σ. 51

Καραβίτης 'Ιωάννης¹

'Ο Καραβίτης 'Ιωάννης ως όπλαρχηγός έδρασεν εις τὰ Κορέστια, Πρέσπαν, Περιστέρι και Μορίχοβον με λαμπρά άποτελέσματα, πολεμήσας άγρίων τούς Βουλγάρους και μετά σφοδρότητος. Συνειργάσθη με τούς Ρέμπελον (Τσολακόπουλον Χρ.), Βέργαν (Μάνον Πετ.), Φιωτάκην Γεώργ., Καούδην Εϋθύμ. και άλλους.

Καραγιώργης

'Ο Καραγιώργης ως όπλαρχηγός υπό την άρχηγίαν του Π. Μελά έδρασεν εις την περιφέρειαν Κοζάνης και άργότερον εις την περιφέρειαν Βοδενών και Καρατζόβας, όπου διεξήγαγε πολλές μάχας. Συνειργάσθη μετά του Καραλιβάνου, Μπόλα Σπύρ. και Μπαλατσού.

Καραϊσκάκης Γεώργιος²

'Ο καπετάν Καραϊσκάκης Γ. εκ Βογδάντσης της Γευγελής, μη άνεχόμενος τās καταπιέσεις των Τούρκων, ενετάχθη εις τὰ σώματα των κοιμητατζήδων την εποχήν, κατά την όποιαν διεκήρυττον, ότι ό άγών έστρέφετο κατά των Τούρκων. 'Ιδών όμως ότι έστρέφετο προς έξαφανισμόν του έλληνισμού, έφόνευσε κοιμητατζήδες και Βουλγάρους πράκτορας και ενετάχθη εις τὸ σώμα του καπετάν Ζήρα Γ. Κατόπιν όμως ως όπλαρχηγός αὐτοτελούς σώματος, με τὸ όποιον διεξήγαγε πολλές μάχας και έτιμώρησε πολλούς Βουλγάρους, έλαβε μέρος και εις την πυρπόλησιν του βουλγαρικού χωρίου Μαρβίντσα μετά του Ζήρα εις εκδίκησιν της υπό των κοιμητατζήδων καείσης

σ. 52

διδασκαλίσσης εκ Γευγελής, / Αϊκατ. Χατζηγεωργίου, του εκ Βογδάντσης διδασκάλου και άλλων έντε 'Ελλήνων του χωρίου Γκιρτσίστης. Εις μίαν μάχην κατά των Τούρκων έτραυματίσθη σοβαρώς, άλλ' ιάθη.

Καρασούλης ή Κατσαράγκας (Πογιόπουλος Φ.) έπιλοχίας

'Ο Καρασούλης Φ. υπηρέτησεν εις τὸ σώμα του Μάλλιου (Στεφ. Δούκα) ως όμαδάρχης. Εις τās μάχας διεκρίθη διά την τόλμην και την γενναϊότητα του, ιδίως εις τās μάχας της Ζαγορίτσανης και του 'Οντρια.

1. Dakin, έ.ά., σ. 182, 184, 374, Γερμανού Καραβαγγέλη, έ.ά., σ. 43, 97, Τσάμη, έ.ά., σ. 187, 204, 208-210, 240, 245, 248, 260-262, 327-329, 365, 385, 418-420, 423-425, 433, 'Αργυροπούλου, έ.ά., σ. 41, Οικονόμου, έ.ά., σ. 88-89.

2. D. Dakin, έ.ά., σ. 13, Π. Τσάμη, έ.ά. σ. 357, 392, 426, 434.

Καρφῆς Ἰωάννης, λοχίας πεζικοῦ

Ὁ Καρφῆς Ἰ. ὡς ὀπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου, ἔδρασεν μετὰ σφοδρότητος ἐπιδείξας τόλμην καὶ γενναιότητα, ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) κατὰ τῶν κομιτατζήδων.

Κατσαδοῦρας Θωμᾶς, λοχίας

Ὁ Κατσαδοῦρας Θ. ὡς ὀπλαρχηγός ἔδρασεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) εἰς τὸ Μοριχόβον, Πρέσπαν καὶ Περιστέρι, πολέμησας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος, τῇ συμπράξει καὶ τῶν Μάλλιου (Στ. Δούκα), Περδίκας (Νεράντζη Παύλου), Κατσιγάρη Ἐμμ., ἰδίως εἰς τὴν μάχην Βέρμπιανης.

σ. 53

Κατσανός Κ. (Κυριακός Ταβουλάρης), ἀνθυπολοχαγός¹

Ὁ Κατσανός Κ. κατ' ἀρχάς προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ προξενείου Θεσσαλονίκης καὶ κατόπιν εἰργάσθη ὡς πράκτωρ Α' τάξεως προσενεγκῶν ὑπηρεσίας ὑψίστης σημασίας πρὸς ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

Κιτᾶνος Ἀργύριος²

Ὁ Κιτᾶνος Ἀργ. ὡς πράκτωρ Α' τάξεως ἔδρασεν εἰς τὰς περιφέρειας Γευγελῆς, Ἐδέσσης καὶ Καρατζόβας διοργανῶν ἀνταρτικά σώματα καὶ διευθύνων τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀγῶνος ἀνὰ τὰς περιφέρειας.

Κατσάρος Κωνσταντῖνος, ἀνθυπολοχαγός πεζικοῦ³

Ὁ Κατσάρος Κωνσταντῖνος ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων μάχας, ὡς καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), διαρκέσασαν ἐπὶ πέντε ὥρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτραυματίσθη ὁ καπετὰν Λουκάς Κόκκινος, τὸν ὅποιον ὁ Κατσάρος μετὰ πέντε ἄλλων συντρόφων του, κατόπιν ὑπερανθρώπων προσπαθειῶν, κατῴρθωσε νὰ διασώσῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἀσφαλὲς μέρος.

Κλάπας Γεώργιος⁴

σ. 54 Ὁ Κλάπας Γ. ὡς ὀπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῆς / ἐκ τῶν κομιτατζή-

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 201, 384, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 385.

2. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 52, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 286, Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 51, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 393.

3. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 28.

4. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 278. Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 20-21, 31, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 343-344, 350-353.

δων, την όποίαν είχαν καταστήσει ώχυρωμένον όρμητήριον. Έλαβε μέρος εις την έξόντωσιν τής όκταμελοϋς συμμορίας τοϋ βοεβόδα Μπαμπαίτη. Συνειργάσθη με πολλοϋς άρχηγούς και όπλαρχηγούς.

Καψάλης (Πραντούνας Χρήστος), άνθυπίλαρχος¹

Ό καπετάν Καψάλης, έκ τής νήσου Νάξου, σχηματίσας τó σώμα τó 1905, ήλθεν εις την λίμνην τών Γιαννιτσών πρòς εκδίωξιν τών εκεί έγκατεστημένων κομιτατζήδων. Διεξήγαγε πολλάς μάχας. Τήν 21 Άπριλίου 1906 όργανώσας έπίθεσιν διá πλαβών (λέμβων), έπλησίασεν την βουλγαρικην καλύβην εις άπόστασιν είκοσι βημάτων, διέταξε όμοβροντίαν, όπότε και οί κομιτατζήδες ήρχισαν βάλλοντες όμαδικώς. Ό Πραντούνας, εύρεθείς εις άκάλυπτον μέρος, έπλήγη εις τó μέτωπον θανασίμως έξ άποστάσεως έπτά βημάτων.

Κόδρος (Μωραίτης Μιχαήλ), λοχαγός²

Ό Κόδρος Μ., συμπεριληφθείς εις τόν υπό τοϋ Λαμπρ. Κορομηλά Προξένου Θεσ/νίκης και υπό τοϋ διαδόχου Κωνσταντίνου έγκριθέντα πίνακα, άπεστάλη εις την Μακεδονίαν ως όργανωτής άνταρτικών σωμάτων. Εϋρεν όμως πρόωρον, άλλ' ήρωϊκόν θάνατον, συμπλακείς μετά πολυαρίθμου τουρκικοϋ στρατοϋ εις την θέσιν Γρίππα τοϋ Παϊκού όρους τής περιφερείας Γευγελής μετά τοϋ συναρχηγοϋ του Φραγκοπούλου Σπυρ.

Κοκκινάκης Στυλιανός

Ό Κοκκινάκης Στ. έκ Κρήτης ως όπλαρχηγός υπό την άρχηγίαν τοϋ /
σ. 55 Κατσίγαρη Έμμ. έδρασε πρώτον εις την λίμνην τών Γιαννιτσών, όπου έλαβε μέρος εις μάχην. Κατόπιν υπήρξεν όπλαρχηγός τοϋ Π. Γύπαρη. Εις μάχην μετά τουρκικοϋ στρατοϋ έτραυματίσθη και ίάθη. Έλαβε μέρος και εις τόν Ήπειρωτικόν άγώνα.

Κόκκινος Διαμαντής³

Ό Κόκκινος Διαμαντής έκ Σπηλιᾶς τών Γρεβενών έδρασεν εις την περιφέρειαν Γρεβενών και Καστανοχωρίων πολεμών εναντίον Τούρκων και Βουλγάρων. Κατεπολέμησε και την ρουμανικην προπαγάνδαν, ή όποία, υποστηριζομένη υπό τών κομιτατζήδων, ώργίαζεν εις βάρος τών Έλλήνων. Κατόπιν προδοσίας συνελήφθη δι' ένέδρας, κατεδικάσθη και άπηγχονίσθη τó 1908 εις τó Μοναστήριον όλίγον πρò τοϋ τουρκικοϋ συντάγματος.

1. Dakin, έ.ά., σ. 276, Παπατζανετέα. έ.ά., σ. 6, 7, 16, Μαζαράκη-Αινιάνος, έ.ά., σ. 78, 101, Τσάμη, έ.ά., σ. 295, 343-345, 349, 396.

2. Dakin, έ.ά., σ. 201, 217, Τσάμη, έ.ά., σ. 225, 269, 270, 271, 288, 290, 291.

3. Μεταλλινού, έ.ά., σ. 22-23, Dakin, έ.ά., σ. 263-265, 360, 372.

Κούντουρας Ἡλίας¹

Ὁ Κούντουρας Ἡλίας ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Κομιτάτου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σίνης Ν., ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως.

Κονδύλης Γεώργιος²

Ὁ Κονδύλης Γεώργιος κατὰ πρῶτον ὡς πράκτωρ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, κατόπιν ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὸ Μορίχοβον ἐπὶ ἐννεάμηνον, / σ. 56 διεξήγαγε πολλὰς μάχας. Τέλος ἔδρασεν εἰς τὴν Καρατζόβαν, ὅπου συνειργάσθη μὲ τὸν Ζαρκάδαν. Ὑπῆρξεν τολμηρὸς καὶ λίαν ὀρμητικός.

Κοντούλης Ἀλέξανδρος³

Ὁ Κοντούλης Ἀλ. τὸ 1904 ὡς λοχαγὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου μετὰ τοῦ Παύλου Μελά καὶ τῶν Γεωργίου Κολοκοτρώνη καὶ Ἀναστασίου Παπούλα εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐμελέτησαν τὴν κατάστασιν καὶ ἔθεσαν τὰς πρῶτας βάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Διὰ κοινῆς ἐκθέσεως ἐνημέρωσαν τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν.

Καρδίτσας Δημήτριος

Ὁ Καρδίτσας Δημ., ὡς ὄπλαρχηγὸς σώματος, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Ναούσης, Βεροίας, καὶ Ἐδέσσης, ὅπου ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ πείσματος καὶ ἐκέρδισε πολλὰς μάχας. Συνειργάσθη μὲ τὸν Ἀμύνταν (Δουμπιάτην Νικ.), Μαλλέαν (Φραγκῶν Γεώρ.) καὶ Κατσίγαρην Ἐμμ.

Κουκουλάκης Θεόδωρος⁴

Ὁ Κουκουλάκης Θ. ἐκ Λάκκων τῆς Κρήτης ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα σχηματίσας ἴδιον σῶμα διεξήγαγε πολλὰς μάχας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς βοεβόδας Κώνσταν καὶ Μῆτρον Βλάχον. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς μάχας Κλεισούρας καὶ Ὀσνίτσανης (Καστανοφύτου) διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ ὀρμητικότητά του.

σ. 57

Κουρπέζος Δ. (Κοσμόπουλος Δημήτριος), ἀνθυπολοχαγός⁵

Ὁ Κουρπέζος Δ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὸ Παγγαῖον. Κα-

1. Π. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σσ. 154, 240, 267, 365.

2. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 270-271, 380, Σ τ α υ ρ ο π ο ύ λ ο υ, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 56, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 328.

3. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 123, 175, 177-178, 181, Σ τ α υ ρ ο π ο ύ λ ο υ, ἔ.ἀ., σ. 1, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 166-167, Γ ε ρ μ α ν ο ὕ Κ α ρ α β α γ γ έ λ η, ἔ.ἀ., σ. 29-30.

4. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 221-222, 239-241, 245-246.

5. Ὁρθό: Κουρμπέσης, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 275, 319. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 358, 399, 426.

τέδωσεν εις τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τέσσερεις ομάδες κομιτατζήδων, οἱ ὅποιοι, τὴν μὲν ἡμέραν ἦσαν ὑλοτόμοι καὶ ἀνθρακοπιοί, τὴν δὲ νύκτα κομιτατζήδες. Ἐξόντωσε καὶ τὸν ἀρχικομιτατζὴν Ντόνε Μάνεφ, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Μονὴν Ζωγράφου τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἐκεῖθεν νὰ δράσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Κουτσόπουλος Ἀπόστολος

Ὁ Κουτσόπουλος Ἀ., ἐκ Πουγκακίων Φθιώτιδος, ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βαρδιᾶ (Βαρδῆ Δημ.). Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐκάστοτε συναπτομένας μάχας κατὰ τῶν κομιτατζήδων μέχρι τῆς 10 Ἰουλίου 1907, ὁπότε ἐγένετο ἡ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Κάλλα (Σάρρου Δημ.) καὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς λίμνης ἐκδιώξαντες τοὺς κομιτατζήδες ἐξ αὐτῆς.

Κρόμπας Μ. (Λυμπερόπουλος Μάριος)¹, ἀνθυπολοχαγὸς

- σ. 58 Ὁ Κρόμπας Μ. ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης/καὶ Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων πάντοτε εἰς βάρος τοῦ ἐχθροῦ. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Γκούραν (Παπαβιέρων Δ.), Φούφαν (Ἀνδρουτσὸν Ζάχ.), Καψάλην (Πραντούναν Χρήστ.), καὶ ἄλλους. Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πεταλινοῦ.

Κουντουράκης Ἰωσήφ²

Ὁ Κουντουράκης Ἰ. ἐξ Ἀσῆ Γωνιάς τῆς Κρήτης. Ὡς ὄπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας, εἰς μίαν ἐκ τῶν ὁποίων συμπλακεῖς μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθη εἰς τὸ στήθος, ἀλλ' ἰάθη καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μετὰ μεγαλυτέρας σφοδρότητος.

Κοπάλης Σ. (Κοπάνης Σπυρ.)

Ὁ Κοπάλης Σ., ὡς ὄπλαρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.), ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας. Ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Ὀντριας, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Παπαϊωάννου (Κατσαρὸς Γ.). Ὡς συνοδὸς τοῦ καπετὰν Μάλλιου μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ βοεβόδα Κυριάζου, ὁ ὁποῖος εἶχε προτείνει νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σώματα, ἀλλ' ἠθέτησε τὴν ὑπόσχασίν του.

Κύρου Παῦλος³

σ. 59

Ὁ Κύρου Π. ἐκ Ζελοβού (Ἀνταρτικοῦ), ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ

1. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 267, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 81.

2. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 192, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 209.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 132-135, 175-176, 103-104, 177-178, 180-183, 185, 189-191,

Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 83-84, 140-141, 150, 155, 166, 200, 209, 239, 264, 330, 369.

Παύλου Μελά καὶ πολυτιμότεος ὁδηγὸς ὡς γνώστης τῶν μερῶν ἐκείνων. Κατόπιν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἐξ ὀπλιτῶν, καθαρῶς Μακεδόνων, ἐπολέμησε Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος. Ἐπeseν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς Ζέλοβον (Ἀνταρτικόν).

Κωνσταντινόπουλος Κωνστ.¹

Ὁ Κωνσταντινόπουλος Κ., ταγματάρχης, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητηρίου Ἀθηνῶν εἰς τὸ Μοναστήριον ὡς ὀργανωτῆς σωμάτων, ὅπου ἡργάσθη μὲ ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα. Κατόπιν ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς συνεπλάκη εἰς τὸ ὄρος Πάϊκον μετὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐπeseν ἡρωϊκῶς τὸ 1905.

Κώττας²

Ὁ Καπετὰν Κώττας ἐκ Ρούλιας (Κατωχωρίου) τῶν Κορεστίων ὀρέων, μὴ ἀνεχόμενος τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, ἐτράπη εἰς τὰ ὄρη ὡς κλέφτης μετὰ τοῦ Νταβέλη καὶ Νταλίπη. Ὅταν τὸ 1898 ἐνεφανίσθησαν οἱ κοιμητατζήδες ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Πετρώφ, ἔσπευσε νὰ συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ συνεργαστοῦν ὡς Μακεδόνες διὰ τὴν Μακεδονίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν προπαγάνδαν τῶν, δι' ἐνέδρας τὸν ἐτραυμάτισαν μὲ σκοπὸν νὰ τὸν δολοφονήσουν. Διασωθεὶς ἐσχημάτισε σῶμα καὶ ἔδρασε κατὰ τῶν Τούρκων κεχωρισμένως. Τὸ 1903 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπανάστασιν τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκάησαν πολλὰ χωρία καὶ ἐσφάγησαν πολλοὶ Χριστιανοί. Εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἀποστολὴν ἐνόπλου βοήθειας ἐξ Ἑλλάδος. Εἰς ἐκδίκησιν ἐφόνευσε πολλοὺς Βουλγάρους. Διὰ προδοσίας περικυκλώθη εἰς τὴν οἰκίαν του ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατόπιν τρομερᾶς μάχης συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπηγχονίσθη εἰς τὸ Μοναστήριον τὴν 27.9.1905.

Κώης Ἀριστόβουλος, ἀνθυπολοχαγὸς³

Ὁ Κώης Ἀρ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν τὸ

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 203, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 306, 411, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 36.

2. Βλ. τίς μελέτες τοῦ Ἀλεξάνδρου Κοντούλη, Βιογραφία καπετάν Κώτα, Φλώρινα 1931, Ν. Γ. Κοεμτζοπούλου, Καπετάν Κώτας, ὁ πρῶτος Μακεδονομάχος, Ἀθῆναι 1968, Γαλάτειας Γρηγοριᾶδου-Σουρέλη, Κώτας, ματοβαμμένες λίμνες, Ἀθῆναι 1969. Πρβλ. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 25. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἑ.ἀ., σ. 8, 10, 13, 15, 18, 23, 25, 29-30, 43, 89, 90, 110, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 64-65, 72, 120, 128-129, 130-132, 165, 176, 183, Μόδης, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 169-181, τοῦ ἰδίου, Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 143-174, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 83-84, 89, 137, 140-141, 143, 151, 165-168, 178, 191, 200, 234.

3. Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 50, 58, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 369, 381, Δ. Κακκάβου, Ἀπομνημονεύματα, σ. 110, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 428.

1907-1908 λαβών μέρος εις πολλές μάχας. Συνετέλεσεν εις την διαμετακόμισιν όπλων και πολεμοφοδίων.

Λάζος Δουγιάμας¹

σ. 61 'Ο καπετάν Λάζος, εκ Μπαροβίτσης (Καστανερή), διωκόμενος υπό των τουρκικών άρχων, ένετάχθη εις βουλγαρικήν συμμορίαν πρό του 1903 έναντίον δήθεν των Τούρκων. Μετά τὸ 1903 ιδών ότι ὁ άγων έστρέφετο κατά των Έλλήνων, έφόνευσε τρείς κοιμητατζήδες και δύο πράκτορας του χωρίου του, δια νά γίνη πιστευτός και ένετάχθη εις τὸ σῶμα του Κόδρου (Μωραίτου Μιχ.). Διά την γενναιότητά του και την ικανότητά του άνεκηρύχθη όπλαρχηγός και έδρασεν /άποτελεσματικῶς τιμωρήσας πολλούς Βουλγάρους καταδότας. Τὸ 1912 κατά τὸν βαλκανικόν πόλεμον έ χρημάτισε άρχηγός προσωπικοῦ σώματος και οδηγός του ελληνικοῦ στρατοῦ μέχρι Γουμινίτσης και Βοεμίτσης (Άξιουπόλεως). Τὸν Δεκέμβριον του ίδιου έτους έδόλοφονήθη δι' ενέδρας υπό Βουλγάρου πράκτορος.

Λαχτάρας (Πλατανιάς Ν.), άνθυπασπιστής²

'Ο Λαχτάρας ὡς όπλαρχηγός έδρασεν υπό την άρχηγίαν του Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) εις τὰ Καστανοχώρια. Κατόπιν με άυτοτελές σῶμα διεξήγαγε πολλές μάχας ὡς και εις τὰς μεγάλας τοιαύτας του Λεχόβου (Κρασοχωρίου) και Βέρμπιανης. Συνειργάσθη με τὸν Φλάμπουραν (Θειάφην Ε.), 'Ακρίβον (Τόσκαν Στ.) και Περδίκαν (Νεράντζην Π.).

Λίβας (Κιτρινιάρης Φιλ.), λοχίας πυρ/κοῦ

'Ο Λίβας ύπηρέτησεν ὡς όπλαρχηγός εις τὸ σῶμα του Μάλλιου (Στ. Δούκα). Διεξήγαγε μάχας και, ὡς άυτοτελές σῶμα, έλαβε μέρος εις τὰς μάχας της 'Οντριας και του Λεχόβου (Καστανοχώρι). Έφονεύθη εις τὸ Σαραντάπορον τὸ 1912.

Λίγγος (Μαλεῦρης Πέτρος), λοχίας νοσοκόμος

'Ο Λίγγος Π. ύπηρέτησεν εις τὸ σῶμα του Μάλλιου (Δούκα Στ.) και εις άλλα σῶματα καθ' όλην την διάρκεια του Μακεδονικοῦ Άγώνος. Έλαβε μέρος εις πολλές μάχας, ὡς και εις την μεγάλην της Ζαγορίτσανης (Βασιλειάς). Έφονεύθη εις την μάχην του Σαρανταπόρου του 1912.

Λίγκος (Τσαούσης 'Ιωάννης)

'Ο Λίγκος έξ Άγᾶ της Σπερχειάδος έδρασεν ὡς ύπαρχηγός του καπετάν Τρομάρα (Σωτηριάδου Έμμ.). Έλαβε μέρος εις πολλές μάχας άπό του

1. Βλ. προηγούμενη σ. 65 ύποσημείωση 3.

2. Dakin, έ.ά., σ. 319, Τσάμη, έ.ά., σ. 367, 374-375.

1904 μέχρι τοῦ 1906, ὡς καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Μουρικίου μετὰ τοῦ Φαρμάκη (Κούντουρα Ἡλ.), καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπίης) μετὰ τοῦ Περδίου (Νεράντζη Παύλ.) καὶ τοῦ Ντόγρη Κωνστ., ὅπου ἐξωντὼθησαν πολλαὶ βουλγαρικαὶ συμμορίαι, ἀλλ' ἔπρεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος καὶ ὁ Λίγκος Ἰωάν.

Λίτσας (Βλαχάκης Ἀντώνιος), ἀνθυπολοχαγὸς¹

Ὁ Λίτσας Ἀντώνιος ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια, πολεμήσας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ μεγάλης σφοδρότητος. Εἰς τὴν Ὀσνίτσανην ἐπετέθη κατὰ βουλγαρικῆς συμμορίας ἐντὸς οἰκίας, τὴν ὁποίαν συμμορίαν ἐξώντωσεν ὁλόκληρον σχεδόν, πλὴν ὅμως σφαῖρα ἐχθρική ἐυῆκεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν τὴν 7-5-1906.

σ. 63

Λιοῦπος (Πηχεῶν Φιλόλ.), ἀνθυπίαρχος²

Ὁ Λιοῦπος Φ. ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1903 μετὰ τοῦ Μάλλιου (Στέφ. Δούκα) καὶ Δίμπρα (Κλείτου Παναγ.) ἐξῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς δρᾶσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Κατόπιν ἐσχημάτισε ἴδιον σῶμα καὶ ἔδρασεν εἰς τὸ Βίτσι.

Λόγφ ὑγείας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Ἀργότερον ἐξῆλθε καὶ πάλι μετὰ τοῦ καπετὰν Βρόντα (Παπᾶ Βασιλ.), τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὑπαρχηγὸς καὶ πάλιν ὅμως λόγφ ὑγείας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, ὁπότε διωρίσθη μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητηρίου Λαρίσης.

Λύκας Πέτρος³

Ὁ Λύκας Π. ἐκ Φουρνᾶ τῆς Εὐρυτανίας, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου τῇ συμπράξει καὶ τῶν Κάλλα (Σάρρου Κωνστ.), Ἄγρα (Τέλλου Ἀγαπ.), Γκόνου Γιώτα, Κοκκινάκη Στυλ., Ζερβέα Παρσασκ., εἰργάσθη δραστηρίως πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐντὸς τῶν ὠχυρωμένων καλυβῶν κοιμητατζήδων. Διεξήγαγεν πολλὰς μάχας. Κατὰ τὴν μεγάλην αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐπλήγη θανασίμως καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμα τοῦ.

Λουκάς Κόκκινος⁴

Ὁ Λουκάς ἐκ Γρεβενῶν ἐχρημάτισε ἀρματολὸς πολεμῶν καὶ τιμωρῶν

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 263, Μαζαράκης, -Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 78, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 264-265, 306, 309, 311, 313-314, 316.

2. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 20-21. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 261, 244, 328, 350, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἑ.ἀ., σ. 84, Ἀθ. Σουλιώτη, ἑ.ἀ., σ. 78.

3. Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 144.

4. Πρόκειται γὰρ τὸν Κόκκινον Διαμαντὴ μὲ τὸ ψευδώνυμον Λουκάς. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 29. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 263-265, 360-372, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 240, 264-265, Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 16, 36.

τοὺς Τούρκους. Τὸ 1904 συνηντήθη μετὰ τοῦ Παύλου Μελά, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεννοήθη πρὸς δρᾶσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Μεταβάς εἰς τὰ Καστανοχώρια, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Λίτσα (Βλαχάκη Ἀντ.) ὡς ὀπλαρχηγός. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας, ἀλλ' εἰς τὴν σφοδρὰν μάχην τοῦ Λεχόβου μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἔχασε τὸν ὀφθαλμὸν του.

σ. 64

Λυκοβαρδάκης Ἐμμ.¹

Ὁ Λυκοβαρδάκης Ἐμμ., ἐκ Κρήτης, ὡς ὀπλαρχηγός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακρῆ (Δικωνύμου Γεωργ.), διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας διὰ τὴν γενναϊότητά του κατὰ τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἀπεδεκάτιζε, συνειργάσθη μὲ τὸν Καούδην Εὐθ., Κατσαδούραν Θωμᾶν καὶ Ἀκρίβον (Τόσκαν Στ.).

Μακούλης Ἀνδρέας²

Ὁ Μακούλης Ἀνδρ. ἐκ Στενιμάχου τῆς Βουλγαρίας, διωκόμενος ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν, κατέφυγεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ 17 ἀνδρῶν καὶ σχηματίσας σῶμα, ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους. Εἰς τὰ Στεφανινὰ τοῦ Λαγκαδᾶ ἐφόνευσε Τούρκον δασοφύλακα Μεχμέτ-Ἀλήν, ὁ ὁποῖος ἦτο λησταποδόχος ἀλβανικῆς ληστρικῆς συμμορίας. Κατόπιν προδοσίας περικυκλωθεὶς ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον διεσκόρπισε μέν, ἀλλ' ἐν τῇ ὁρμῇ του ἐπληρώθη θανασίμως.

Μακρῆς (Δικωνύμος Γεώργιος)³

Ὁ Μακρῆς κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς ὑπαρχηγός τοῦ καπετὰν Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) καὶ κατόπιν ὡς ἀρχηγός ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ὡς εἰς τὰ Καστανοχώρια, Κορέστια, περιφέρειαν Μοναστηρίου, Φλωρίνης, Περιστερίου καὶ Μοριχόβου.

Διεξήγαγε πλείστας ὅσας μάχας ἀποτελεσματικώτατα, καὶ πάντοτε εἰς βάρος τοῦ ἐχθροῦ.

σ. 65

Μαλέας (Φραγκάκος Γεώργιος), ἐπιλοχίας⁴

Ὁ Μαλέας Γ. ὡς ὀπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Βεροίας καὶ Κατερίνης. Διεξήγαγε μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων, συνε-

1. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 415-416

2. Ἐ.ἀ., σ. 402, 404.

3. Βλ. τὰ δημοσιευμένα ἀπομνημονεύματά του στὸ Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα, 2. Γεωργίου Δικωνύμου Μακρῆ, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959. Πρβλ. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 40, 43, 47, 111, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, σ. 12, 82, Κακκάβου, ἔ.ἀ., σ. 121, Dakin, ἔ.ἀ., σ. 128, 144, 175, 177, 181-182, 193, 218-219, 225, 229, 256, 259, 262, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 144-145, 166, 222, 245-246, 248, 253, 260-262, 265-266, 306, 317-319, 322-323, 329, 415-417, 419, 433.

4. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 399, 428.

τέλεσε δὲ κατὰ πολὺ εἰς τὴν μετακόμισιν ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων ἀπὸ τοῦ Ἐλευθεροχώριον πρὸς τὴν Βέροian, Νάουσαν καὶ λίμνην Γιαννιτσῶν.

Μανώλης (Κατσίγαρης Ἑμμ.)¹

Ὁ καπετὰν Μανώλης ἐκ Κρήτης ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Γευγελῆς, Ναούσης, Ἐδέσσης καὶ Μοριχόβου, ὡς καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐκ ταύτης μὲ κίνδυνον νὰ συλληφθῇ, μετέβη μόνος εἰς τὸ χωρίον Ράμελ (Ραχῶνα) Κουφαλίων, ὅπου διεξήγαγεν ἀνακρίσεις καὶ εὐρῆκε τὸν δολοφόνον τοῦ Ἑλληνοῦ Γιοβάνη ἐκ Ραχῶνας, τὸν ὁποῖον ἐτιμώρησεν ὡς ἐπρεπε. Εἰς τὴν κωμόπολιν Βογδάντσαν τῆς Γευγελῆς ὑπῆρξε τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων, ὅπου οἱ Ἕλληνες τοῦ ἔκαμαν καὶ τραγούδι: «Σέ-να πρέπει, βρὲ Μανώλη, τῆς Βογδάντσης Ἀρχηγός». Ἐφονεύθη εἰς μάχην τῆς περιφέρειας Βεροίας.

Μαυρομιχάλης Στυλιανός, σημαιοφόρος²

Ὁ Μαυρομιχάλης Στ. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητῆτος ὡς ὁργανωτῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας μὲ κέντρον τὴν Καβάλαν. Ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1908 εἰργάσθη δραστηρίως καὶ προσέφερεν ὑπηρεσίας μεγάλης σημασίας.

σ. 66

Μακρῆς Ἰωάννης

Ὁ Μακρῆς Ἰωάν. ὑπηρετήσεν ὡς ὁμαδάρχης τοῦ σώματος τοῦ καπετὰν Μάλλιου (Δούκα Στ.). Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, ὡς καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Ζαγορίτσανης (Βασιλείας) κατὰ τῶν κοιμητατζήδων, τοὺς ὁποίους κατετρόπωσαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν τουρκικὸν στρατὸν, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφθάσει εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης. Συνειργάσθη καὶ μὲ τὸν Λίβαν (Κιτρινιάρην Φίλ.).

Μάλλιος (Δούκας Στέφανος), λοχαγός³

Ὁ Μάλλιος τὸ 1905 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητῆτος καὶ τοῦ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ νὰ δράσῃ εἰς τὴν περιφέρειαν Ἐδέσσης μὲ ὑπαρχηγούς τὸν Δίμπραν (Κλεῖτον Π.) καὶ τὸν Λιοῦπον (Πηχεῶνα Φίλ.) Διεξήγαγε πολλὰς μάχας μετὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Τὴν 25 Μαρτίου 1905 περιεκύκλωσε τὸ χωρίον Ζαγορίτσανη (Βασιλείας), ὅπου διεξήχθησαν μεγάλαι καὶ σκληραὶ μάχαι μὲ τοὺς κοιμητατζήδας, οἱ ὁποῖοι ἐκρύπτοντο ἐκεῖ, συνάμα δὲ καὶ μὲ τουρκικὸν στρατὸν, τὸν μετὰ τὴν κατα-

1. Γνωστὸς ὡς Καραμανώλης. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 194, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 228, 230-231, 254, 271, 287, 290, 338-340, 367, 369, 376, 378, 382, 384-385, 420, 422-424, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 131-132.

2. D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 307, 414, 416, 418-419, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 358.

3. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἑ.ἀ., σ. 43, 88, D. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 219, 221, 225, 230-231, 308, 325, Δ. Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 164, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 244-246, 248-249, 264.

τρόπως τῶν κοιτατζήδων καταφθάσαντα, τὸν ὁποῖον διεσκόρπισε καὶ ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Ὁ Μάλλιος ἐπροχώρησε καὶ μέχρι τῆς Καστοριάς, ὅπου ἀνεκάλυψεν ἀλβανικὴν προπαγάνδαν μὲ ἐγγράφα, προγράμματα καὶ ἄσματα ἀλβανικά, τὰ ὅποια ἐκυκλοφοροῦσαν μεταξύ τῶν Ἀλβανοφώνων, τοὺς ὁποίους κατέσφαξε.

σ. 67

Μαραβέλης Κυριῆκος

Ὁ Μαραβέλης Κ., ἐκ Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισε σύνδεσμος μεταξύ τοῦ Κέντρου καὶ τῶν σωμάτων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, κατόπιν ὡς ὀπλίτης, καὶ τέλος, διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν ἱκανότητά του, ἀνεκρήχθη ὁμαδάρχης. Ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἦτο ζωηρός, δραστήριος καὶ ὀρμητικός. Ἐγένετο τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἐπολέμησε συντριπτικῶς.

Μαρούδας Ἰωάννης, ὑπενωματάρχης¹

Ὁ Μαρούδας Ἰωάν. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἀπεβίβασθη μετὰ τοῦ Φραγκοπούλου Σπ. τὸ 1905 πλησίον τῆς Κατερίνης, ὅπου συνηντήθησαν μετὰ τῶν Κόδρου (Μωραΐτη Μ.), τοῦ Μποῦα (Σπυρομήλιου Σπ.) καὶ Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κ.). Ἐκεῖθεν, μετὰ τοῦ Ἀκρίτα καὶ Μποῦα ἀνεχώρησαν διὰ τὴν περιφέρειαν Ναούσης, Βεροίας καὶ Ἐδέσσης, ὅπου ἔδρασαν πολεμοῦντες Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Ἐδρασε καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν.

Ματαπᾶς (Ματραπᾶς Γεώργιος)²

Ὁ Ματαπᾶς Γ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου διὰ καταλλήλων καὶ ἐπιτηδείων ἐνεργειῶν παρεκώλυσε τὴν δρᾶσιν τῶν κοιτατζήδων. Ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀρχηγείου τῶν κοιτατζήδων. Συνειργάσθη μετὰ τῶν Κλάπα Γ., Μίνη Ἑμμ., Γκόνου Γιώτα, Ἀγρα, Κατσίγαρη καὶ ἄλλους. Ἐχρημάτισε καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀρχαγγέλου (Ὁσιανης).

σ. 68

Μαυρογένης Ἰωάννης

Ὁ Μαυρογένης Ἰ., ἐκ Λάκκων Κρήτης, ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος, ὥστε ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βολάνη Γ., ἐπέδειξεν ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμόν καὶ γενναιότητα, ἰδίως εἰς μάχην τοῦ Στρεμπένου (Ἀσπρόγεια) μετὰ τῶν κοιτατζήδων τοὺς ὁποίους κατετρόπωσε.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 259, 315.

2. Δὲν μπόρεσα νὰ τὸν ταυτίσω μὲ τὸν Ἀναγνωστάκο Μιχαήλ, τοῦ ὁποίου τὸ ψευδώνυμο ἦταν Ματαπᾶς. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸν Μαστραπᾶ Γεώργιο. (Ἄθ. Σοὺλῆ - Νικολαΐδης, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, σ. 83).

Μαυροθόδωρος Ἰωάννης¹

Ὁ Μαυροθόδωρος Ἰ., ἐξ Ἄνω Κώμης τῆς Κοζάνης, τὸ 1897 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον ὡς ὀπλίτης τοῦ ὀπλαρχηγοῦ καπετὰν Νταβέλη. Τὸ 1904 ὡς ὀπλίτης ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Μπρούφα Ἀθ., κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ καπετὰν Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κ.), μετασχὼν εἰς τὰς μάχας τοῦ Προδρόμου Ναούσης καὶ Γραμματικόβου Ἐδέσσης κατὰ τῶν κοιμητῆζήδων καὶ Γκουσκόβου κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Μινόπουλος Ἀθανάσιος²

Ὁ Μινόπουλος Ἀθαν., ἐκ Βαρβάρας τῆς Χαλκιδικῆς, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας. Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ προξενεῖου Θεσσαλονίκης διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν ὄπλων καὶ λοιπῶν πολεμοφοδίων. Ἐχρημάτισεν ὡς πράκτωρ καὶ ἐκτελεστής. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Ἀκρίταν (Μαζαράκη Κ.), Παπακώσταν Βασ. καὶ Γιαγκλὴν Γ.

σ. 69

Μιχαηλίδης (Μάνος Κων.)³

Ὁ Μιχαηλίδης Κ. τὸ 1903 μετέβη μετὰ τεσσάρων Κρητῶν εἰς Καστοριὰν ὡς ζωέμπορος, ὅπου λόγῳ ὑποψιῶν ἢ προδοσίας, συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Μητροπολίτου Καστοριᾶς, τοῦ Καραβαγγέλη, ἀπεφυλακίσθησαν. Σκοπὸς τοῦ ἥτο νὰ μελετήσῃ τὴν κατάστασιν καὶ τὴν δυνατὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν κοιμητῆζήδων. Ἐνόπλως δὲν ἔδρασεν.

Μπάκαρης Γρηγόριος⁴

Ὁ Μπάκαρης Γρ. ἐκ τῆς Καστοριᾶς ἔδρασεν ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Βάρδα (Τσόντου Γ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, εἰς τὰς ὁποίας διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν γενναιότητα.

Μπολάνης Εὐστράτιος

Ὁ Μπολάνης Ε. ὡς ὀπλαρχηγὸς Β' τάξεως, ἔδρασεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελά, κατόπιν μὲ σῶμα αὐτοτελές. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ συνειργάσθη μὲ τοὺς Καούδην Εὐθ., Μπούαν (Σπυρομήλιον), Βάρδαν (Τσόντον Γ.) καὶ Φραγκόπουλον.

σ. 70

Ὁ Μπολατσὸς

Ὁ Μπολατσὸς ὡς ὀπλαρχηγὸς κατ' ἀρχὰς, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελά καὶ κατόπιν μὲ αὐτοτελές σῶμα, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κο-

1. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 34-35.

2. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 23-24, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 400.

3. Ὁ συγγραφέας συγγέει τὸν Μάνο Κων. μὲ τὸν Μιχαηλίδη Δημ. Ἐδῶ πρόκειται γὰρ τὸν Κων. Μάνο, ἀδελφὸ τοῦ Πέτρου Μάνου ἢ καπετὰν Βέργα. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 307, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 146, 259, 364, 411, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἑ.ἀ., σ. 48.

4. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 27.

ζάνης και Μοριχόβου. Διεξήγαγε πολλές μάχας και συνειργάσθη με τούς Καραβίτην Ι., Καραλίβανον Ἀθ. και Ζαρκάδαν Θεοχάρην.

Μπάρος Νικόλαος

Ὁ Μπάρος Νικ. ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Λύκα Πέτρου και εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἔλαβε μέρος και εἰς τὴν μεγάλην και αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ὠχυρωμένης καλύβης τῶν κομιτατζήδων. Συνειργάσθη με τούς Ζερβέαν Παρασ., Γκόνον Γιώταν, Ἀγραν (Τέλλον Ἀγαπηνόν) και Κοκκινάκην Στυλ.

Μπάρδας (Βαρδῆς Δημ.)¹

Ὁ Μπάρδας Δ., ὑπίλαρχος, ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα. Διεξήγαγε πολλές μάχας και ἐπολέμησε τούς Βουλγάρους ἀμειλίκτως και δραστηρίως τῇ συνειργασίᾳ τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κ.), Ζερβέα Παρασ., Γκόνου Γιώτα και ἄλλους. Ἔλαβε μέρος και εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Εἰς μίαν μάχην, λόγῳ τῆς ὀρμητικότητός του, ἐτραυματίσθη και ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμα του.

σ 71

Μπέλης Τάσος

Ὁ Μπέλης Τ., ἐκ Μεγάλων Λειβαδιῶν τοῦ Παΐκου ὄρους, ἔδρασεν ὡς ὀμαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ καπετὰν Κόδρου (Μωραΐτου Μ.). Ἦτο φοβερός διώκτης τῶν Βουλγάρων και ρουμανιζόντων τοῦ χωρίου του. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλές μάχας. Εἰς μάχην μετὰ τῶν Τούρκων και εἰς θέσιν Βάλια Στάκα τοῦ Παΐκου συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἐφυλακίσθη και ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Μπέλλος²

Ὁ Μπέλλος ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια, ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.), ἀναχωρήσαντος διὰ τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀνάπαυσιν. Διεξήγαγε πολλές μάχας εἰς τὴν Ζαγορίτσανην (Βασιλείας), Ὀντριαν, Πατώματα, και ἄλλας.

Μπενῆς Ἐμμανουήλ, ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγός³

Ὁ Μπενῆς Ἐμμ. ὡς ὄπλαρχηγὸς Α' τάξεως ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν κατὰ τῶν κομιτατζήδων, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ εἰς καλύβας και εἶχον καταστήσει τὴν λίμνην ἀπόρθητον φρούριον. Διε-

1. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 259, 358. Βλέπε γιὰ τὸ ἴδιο πρόσωπο στὴ σ. 48.

2. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 315, 416.

3. D a k i n ἔ.ἀ., σ. 275-279, Τ σ ά μ η ἔ.ἀ., σ. 338-339, 343-344, 347, 349-350, 357-358. Πα πα τ ζ α ν ε τ έ α, ἔ.ἀ., σ. 3, 4 10-11, 22-25 27-28.

ξήγαγε πολλές μάχας πρὸς ἐκδίωξιν αὐτῶν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κ.), Γαρέφη Κ., Ἄγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ), Ματαπᾶ (Ματραπᾶ Γεωργ.) καὶ ἄλλους.

σ. 72

Μπόλας Γεώργιος¹

Ὁ Μπόλας Γ. ὡς ὄπλαρχηγὸς ἐξῆλθε τὸ 1904 εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης καὶ προσεκολλήθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραλίβανου Ἀθ., εἰς τὸ ὁποῖον προσεκολλήθησαν καὶ τὰ σώματα τοῦ Μπολάνου Εὐστρ., Καραβίτου Ἰωάν., Καραγεωργίου, Μπολατσοῦ καὶ Γιοβάνου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παῦλ. Μελλά. Συνεπολέμησαν εἰς τὴν Στάτιτσαν, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Π. Μελλάς. Τὸ 1905 ἐχρημάτισε ὑπαρχηγὸς τοῦ Φραγκοπούλου Σπ.

Μπούας (Σπυρομήλιος Σπῦρ.), ὑπομοίραρχος²

Ὁ Μπούας Σπ., ἐκ Χειμάρρας τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος διεξήγαγε πολλές μάχας ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικῶν σωμάτων κατὰ τῶν κοιτατζήδων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν καὶ τὸν ἐπρόδωσαν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ἀμέσως ἀπεστάλη πολυάριθμος τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὴν Πατετσίναν πλησίον τοῦ Ὀστρόβου (Ἀρίσσης) καὶ περικυκλώθη ὑπ' αὐτοῦ. Διεξήχθη σφοδρότατη καὶ φονικωτάτη μάχη, κατὰ τὴν ὅποιαν ἀνέτρεψε καὶ διεσκόρπισε τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἐτραυματίσθη σοβαρῶς εἰς τὸν πόδα. Ἄν καὶ ἐβασανίζετο ἀπὸ τὸ τραῦμα, ἀλλὰ καὶ πάλιν κατὰ τὸν Ἠπειρωτικὸν Ἀγῶνα ἔλαβε μέρος πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος.

σ. 73

Μπούλακας Ἰωάννης³

Ὁ Μπούλακας Ἰωάν. ἐκ Κρήτης, ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἐδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης καὶ Μπελκαμένης. Διεξήγαγε πολλές μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κοιτατζήδων μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Συνειργάσθη μὲ τὸν Παῦλον Μελλάν, Καούδην Εὐθ., Ρούβαν (Κατεχάκην), Σκαλίδην καὶ ἄλλους.

Μπούντας Χρῆστος (ὀπλίτης)

Ὁ Μπούντας Χρ. ἐκ Βλαδόβου (Ἄγρα) τῆς Ἐδέσσης, ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κων.) Εἰς τὰς μάχας ἦτο τολμηρὸς καὶ γενναῖος. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον ἔλαβε μέρος ὡς ἐφεδρὸς ἀνθυπολοχαγός.

1. Τ σ ά μ η ἑ.ά., σ. 179.

2. D a k i n, ἑ.ά., σ. 201, 217, 221, 233-235, 442, Τ σ ά μ η, ἑ.ά., σ. 225, 228, 230-231, 269, 272-273, 284, 287, 300, Μ α ζ α ρ ά κ η - Α ἰ ν ι ά ν ο ς, ἑ.ά., σ. 38, 88.

3. D a k i n, ἑ.ά., σ. 222, 224-225. Π. Ο ἰ κ ο ν ό μ ο υ, ἑ.ά., σ. 101-103.

Μπούτσης Κυριάκος (όπλίτης)¹

Ὁ Μπούτσης Κυρ. ἐκ Στρεμπένου (Ἀσπρογείων) πρὸ τοῦ 1903 ὑπῆρξεν ὀπλίτης τοῦ καπετὰν Βαγγέλη Νικολάου ἐκ Στρεμπένου καὶ τὸ 1904 ὀπλίτης τοῦ σώματος Π. Μελά. Εἰργάσθη καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰ σώματα τοῦ Ρούβα (Κατεχάκη Γεωργίου), Πούλακα Βασ., Σκαλίδη Γεωργίου καὶ Βάρνα Γεωργίου. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανχωρίου) ἡχμαλωτίσθη καὶ ἀπεβίωσεν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μοναστηρίου τὸ 1907.

σ. 74

Μπούφας Ἀθανάσιος²

Ὁ Μπούφας Ἀθαν. ἐκ τοῦ χωρίου Ζήση τῶν Γρεβενῶν, γηραιὸς ἀρματολός, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Κομιτάτου καὶ ἀνεκρήρυχθη ἀρχηγὸς τῆς περιφερείας Περιστερίου καὶ Πισοδριῖου. Πολεμῶν λυσσώδως τοὺς κομιτατζήδες, ἡ δρᾶσις του ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ Ντεμίρ Καποῦ (Στόβοι, Σιδηραὶ Πύλαι Ἀξιοῦ), ὅπου εἰς μάχην μετὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος, πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ σφαίρας τοῦ ἐχθροῦ.

Νάτσης Ἰωάννης³

Ὁ Νάτσης Ἰωάν., ἐκ Στρεμπένου (Ἀσπρογείων), πρὸ τοῦ 1903 ὑπῆρξεν ὀπλίτης τοῦ καπετὰν Βαγγέλη ἐκ Στρεμπένου. Τὸ 1904 ὑπῆρξεν ὀπλίτης τοῦ σώματος τοῦ Π. Μελά. Εἰργάσθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Ἐφόνευσεν πολλοὺς Βουλγάρους πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὸν φόνον συγγενῶν του καὶ ἄλλων ἐνθουσιωδῶν Ἑλλήνων ὁμοχωρίων του. Διὰ τοῦτο, μετὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τοῦ 1908, ἀγρίως κατεδιώχθη καὶ ἐδολοφονήθη δι' ἐνέδρας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Νέσιος Νικόλαος⁴

Ὁ Νέσιος Ν., ἐκ Μεγ. Λειβαδιῶν τῆς περιφερείας Γευγελῆς, ὡς ὀπλαρχηγὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.) καὶ κατόπιν μὲ αὐτοτελὲς σῶμα ὡς καθαρῶς Μακεδόνων, διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ

1. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 48-49, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 187.

2. Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 9-10. Βλ. τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Ἀθ. Γιομπλάκη, Ἀθανάσιος Μπούφας, «Μακεδονικὴ Ζωή» 25(1968)22-23, Ἡ ἐπανάστασις τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ «Ἀσπεως», Ἀθῆναι 1896, σ. 5 κ.ε., Ἀριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἑθνους, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 151, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 35, 139, Μαζαράκη-Αἰνιάνος, ἑ.ἀ., σ. 6, 56, Χ. Γεωργίου, ἑ.ἀ., σ. 21, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 44, 64-66, 227, Γ. Λυριτζῆ, Ἡ Ἑθνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῆς, σ. 22-28.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 123, Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 187.

4. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 392.

τῶν κοιμητατζήδων, τῶν ὁποίων ἦτο φοβερός διώκτης. Εἰς τὴν μάχην Βάλια Στάκα τοῦ Παϊκού ὄρου μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ περικυκλωθεῖς, συνελήφθη μετὰ τῶν Γκόνου, Πελέτκη, Ἀναστ. Μπέλη, Στεργ. Δ. Μπαρτζιᾶ καὶ Νικ. Δ. Μπαρτζιᾶ. Πάντες ἀπεφυλακίσθησαν κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τὸ 1908.

σ. 75

Νικηφόρος (Δεμέστιχας Ἰωάν.)¹, ἀνθυποπλοίαρχος

Ὁ Νικηφόρος Ι., ἐκ Κρήτης, ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν ὡς ἀρχηγὸς σώματος διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν κοιμητατζήδων, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως καὶ ἀποτελεσματικῶς. Ἡ μεγαλυτέρα δρᾶσις του ὑπῆρξεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, τὴν ὁποίαν οἱ κοιμητατζήδες εἶχον ὄχυρόν καὶ ἀπόρθητον ὀρμητήριον. Ἐκεῖ συνειργάσθη μὲ τοὺς Κάλλαν (Σάρρον Κ.), Γκόνον Γιώτα, Ἀγραν (Τέλλον Ἀγαπηνόν), Λύκαν καὶ ἄλλους.

Νικολούδης Ἑμμ.²

Ὁ Νικολούδης Ἑμμ., ἐκ Κρήτης, ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Σκαλίδη Γ. Ὑπῆρξεν γενναῖος, τολμηρὸς καὶ ὀρμητικὸς. Προδοθέντες ὑπὸ Βουλγάρων συνεπλάκησαν μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Γκορνίτσοβο (Κέλλην). Τὸ σῶμα του ἐξ 20 ἀνδρῶν κατεστράφη ὅλο, πλὴν ἑνός, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Νικοτσάρας Παντελῆς (Γραικός)³

Ὁ Νικοτσάρας Παντ. ἐκ Στρωμνίτης, μαθητὴς ἀκόμη ἐνετάχθη εἰς βουλγαρικὸν σῶμα τοῦ Τσερνοπέφ. Ἰδὼν ὅμως ὅτι ὁ ἀγὼν ἐστρέφετο κατὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν / ἔδειξεν δυσφορίαν, διὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐκεῖθεν ἐδραπέτευσε καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ σώματα ὡς ὀπλίτης τοῦ Κατσίγαρη, Παπαμελέκου, Γκόνου Γιώτα εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Διὰ τὴν γενναϊότητά του ἀνεκνήρυχθη ὄπλαρχηγὸς καὶ ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Στρωμνίτης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εὗρεν ἡρωϊκὸν θάνατον.

σ. 76

Νταβέλης Γεώργιος⁴

Ὁ Νταβέλης Γ. ἐκ Μεγ. Λειβαδίων τῆς περιφέρειας Γευγελῆς, κατ'

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 274-275, 280-286, Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 33, 37, 41, 43. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 343, 352-354, 387, 393, 397, Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 111, 143, 144-144, 173.

2. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 256-257, 363, 373-374, Ἀργυροπούλου, ἑ.ἀ., σ. 41, Χ. Νάλτσα, ἑ.ἀ., σ. 30, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 384-385, 420-422, 425, 433.

3. Πρόκειται γιὰ τὸν Παπαϊωάννου Παντελῆ μὲ τὰ ψευδώνυμα Γκρέκος καὶ Νικοτσάρας. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 20, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 251, 274-275, 285, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 292, 354, 386, 394, 400-401.

4. Βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ Ἀθ. Γιομπλάκη, Γεώργιος Νταβέλης, «Μακεδονικὴ Ζωή» 32(1969)6-13. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 68.

άρχας ἐνετάχθη ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μ.). Διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ γενναιότητά του ἀνεκηρύχθη ὀπλαρχηγὸς μὲ σῶμα καθαρῶς Μακεδόνων. Εἰς μάχην τοῦ Παΐκου ὄρους μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος μετ' ἄλλων, ἐφυλακίσθη καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Νταηλάκης Νικόλαος¹

Ὁ Νταηλάκης Ν. ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ὀπλαρχηγῶν καὶ ἔδρασεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος εἰς πολλὰς περιφερείας. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ ἐπέφερε μεγάλας καταστροφὰς εἰς τοὺς κομιτατζήδες. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος, κατ' ἐντολὴν τῶν Μακεδονικῶν κομιτάτων Μοναστηρίου καὶ Ἀθηνῶν, ἔδρασεν ὡς ἀρχηγὸς ἐνόπλιον σώματος ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1912 καὶ 1913.

σ. 77

Ντάλης (Τσιρογιάννης Βλάσ.)², ὑπολ./γός

Ὁ Ντάλης Βλ. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου ὡς ὀργανωτὴς σωμάτων εἰς τὴν περιφέρειαν Στρωμνίτης ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου. Εἰργάσθη μετ' ἀπαραιμίλλου δραστηριότητος, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας καὶ ἐξετέλεσε πλεῖστα ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα. Διὰ τοῦτο κατέκτησε τὴν ἀγάπην πάντων.

Νταλίπης Δημ.³

Ὁ Νταλίπης Δ., ἐκ Γάβρου (Γαβρέσι) τῶν Κορεστίων ὀρέων, κατ' ἀρχὰς ἔξιν κλέφτικον βίον μετὰ τοῦ Κώττα καὶ Νταβέλη τιμωροῦντες τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐλληνικῶν σωμάτων τὸ 1904 ἠνώθησαν με' αὐτά. Ἐκτιμηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν του διὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην ἀνεκηρύχθη ὀπλαρχηγός. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας, εἰς δὲ τὴν μάχην τοῦ Ὑοστιμα (Τριγώνου), διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰ παλληκάρια του, ὀρμήσας κατὰ τῶν Τούρκων, ἐπλήγη θανασίμως.

Ντόγρας Κωνσταντῖνος, ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγός⁴

Ὁ Ντόγρας Κωνστ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1908. Διεξήγαγε πολλὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ διεκρίθη εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν κομιτατζήδων μάχας καὶ ἰδίως

1. Ἀ. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29. Μόδης, Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 196-215, Dakin, ἔ.ἀ., σ. 131, 133, 181, 222, 254, Π. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 249, 306, 330.

2. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 201, 251, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 269, 400, 426.

3. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 22, Dakin, ἔ.ἀ., σ. 132-133, 181, 183, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 141, 200, 209, 240, 264, 330, 369.

4. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 262, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 240, 264, 332, 414. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 27-28.

εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς), κατὰ τὴν ὁποίαν κατετρόπωσε τὴν βουλγαρικὴν συμμορίαν.

σ. 78

Νταφώτης Ἰωάννης¹

Ὁ Νταφώτης Ἰωάννης ὡς ὅπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Σερρῶν μὲ ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κοιμητῶν καὶ ἰδίως εἰς τὴν παρὰ τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας χαράδραν κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀνδρείαν.

Ξανθόπουλος Κωνσταντῖνος ἢ Ρίζος²

Ὁ Ξανθόπουλος Κ. ἐκ Σαμαρίνης Γρεβενῶν ὡς ὅπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Γρεβενῶν, Ἐλασσόνας, Φλωρίνης καὶ Περιστερίου. Διεξήγαγε πολλὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ Τούρκων καὶ κοιμητῶν μετὰ μεγάλης ὀρμητικότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Μάλλιον (Δούκαν Στ.), Καούδην Εὐθ., Βέργαν (Μάνον Πέτ.) καὶ ἄλλους.

Ξηρούχας Βασίλειος

Ὁ Ξηρούχας Β. ὡς ὅπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1909. Πρὸς ἀποτελεσματικώτεραν καταπολέμησιν τῶν κοιμητῶν συνειργάσθη μὲ τοὺς περισσότερους ἀρχηγούς καὶ ὅπλαρχηγούς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Ξυνογαλᾶς Νικόλαος³

σ. 79 μετ' ἀπαράμιλλον δραστηριότητα καὶ ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν / γενναϊότητα καὶ ἰδίως εἰς τὴν συμπλοκὴν εἰς τὰ κονάκια (καλύβια) τῶν κτηνοτρόφων Γαρυφαλαίων καὶ τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἀρχικοιμητῶν Λούκα καὶ Καρατάσιου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη μετὰ τοῦ Κωνστ. Γαρέφη.

Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας⁴

Ὁ Παναγιωτόπουλος Ἀνδρ., ἐκ Κλεισούρας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, τὸ 1904 συνηντήθη μὲ τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελά καὶ ἐνθουσιασθεὶς ἐντάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ρούβα (Κατεχάκη). Παρ' αὐτοῦ ἐξήτησε 5 ἄνδρας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐφόνευσεν τὸν βοεβόδαν Μπαμπαῖτην καὶ 7 κοιμητῶν μετὰβαίνοντας εἰς Ζαγορίτσανην (Βασιλειάδα). Τὸν Νοέμβριον μῆνα πρῶ-

1. Μεταλλινόυ, ἑ.ἀ., σ. 40, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 37, 87-89, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 217, 219, 221, 237, 373, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 271, 278-283.

2. Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 148, Ἀ. Μεταλλινόυ, ἑ.ἀ., σ. 38.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 365, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 428, Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 120.

4. Πλούσια βιογραφικὰ στοιχεῖα γι' αὐτὸν Ἀ. Μεταλλινόυ, ἑ.ἀ., σ. 57-62.

τος εισέρχεται εἰς οἰκίαν τοῦ χωρίου Ζελενίκ (Σκλήθρον), ὅπου εἶχον συγκεντρωθῇ 18 κομιτατζήδες μετὰ τοῦ βοεβόδα Μπιτσάνη Λάζου, τοὺς ὁποίους κατέσφαξε τῇ συνεργασίᾳ ἀνδρῶν τοῦ Εὐθ. Καουδῆ καὶ Πούλακα Βασ. Διὰ τὰ κατορθώματα ταῦτα ὁ Ρούβας τὸν ἀνεκήρυξεν ὀπλαρχηγόν.

Παναγιώτου Νικόλαος¹

Ὁ Παναγιώτου Νικ., ἐξ Ἀγρινίου, ἐνετάχθη ὡς ὀπλίτης τοῦ Γκογκολάκη (Μητρούση). Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, εἰς μίαν τῶν ὁποίων μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπηγχονίσθη εἰς τὰς Σέρρας.

σ. 80

Πανόπουλος Ἀπόστολος²

Ὁ Πανόπουλος Ἀπ., ἐκ Στρεμπένου (Ἀσπρογείων), κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς τροφοδότης τῶν σωμάτων μας καὶ κατόπιν ὡς ὀπλίτης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ διαφυγὼν ἐσχημάτισε μικρὸν σῶμα ἐξ ἐντοπίων, μὲ τὸ ὁποῖον συνῆψε πολλὰς μάχας μετὰ κομιτατζήδων. Ὡς ἦτο ὀρμητικός, εἰς μίαν μάχην ὀρμήσας ὀρθιος, ἐφονεύθη.

Πανουσόπουλος Β., ἀνθυπολοχαγός³

Ὁ Πανουσόπουλος Β. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ τὴν Πρέσπαν, ὅπου κατὰ συμπλοκὴν μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἡχμαλωτίσθη. Πρὸ τῆς ἐνόπλου δράσεώς του ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν κομιτάτων Ἀθηνῶν καὶ Μοναστηρίου ὡς ἐθνεργάτης ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ σχολείου ἐν Φλωρίνῃ καὶ ὡς Γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενίου Ραιδεστοῦ.

Παπαδάκης Ἀντώνιος⁴

Ὁ Παπαδάκης Ἀντώνιος, ἐκ Κρήτης, ὡς ὀπλαρχηγὸς τοῦ σώματος Μακρῇ (Δικωνύμου Γ.) ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν του καὶ τὴν γενναιότητα. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην Ἐμμ., Περδίκαν (Νεράντζην Π.), Λουκᾶν Κόκκινον καὶ ἄλλους.

Παπαζαχαρίου Ἀγγελος (Καθηγητής)⁵

Ὁ Παπαζαχαρίου Ἀγγ. διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντι-
σ. 81 νουπόλεως / ὡς Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτ. σχολείων τῆς Μακεδονίας

1. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 404.

2. Μεταλλινόυ, ἔ.ἀ., σ. 53.

3. Ἐ.ἀ., σ. 242, 299.

4. Ἐ.ἀ., σ. 265.

5. Μεταλλινόυ, ἔ.ἀ., σ. 26-27 Dakin, ἔ.ἀ., σ. 198, Ζάννα, ἔ.ἀ., σ. 8, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἔ.ἀ., σ. 31, 38, 63, 65, 89, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 158, 226, Κακκάβου, ἔ.ἀ., σ. 148.

καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην συνετέλεσεν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν κομιτατζήδων καὶ προσέφερεν ὑπηρεσίαν ὑψίστης σημασίας.

Παπαϊωάννου Νίκανδρος¹

Ὁ Παπαϊωάννου Νίκανδρος, ἐκ Καβακλῆ τῆς Βορείου Θράκης, τὸ 1906 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου ὡς πράκτωρ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὸ Σούμποσκον (Ἀριδαίαν) Καρατζιόβας ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου Θεσσαλονίκης, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Καρατζιόβας (Ἀλμωπίας), καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην καὶ ὑπὸ τὸ ράσον προσέφερεν ἀνεκτιμῆτους ἐθνικὰς ὑπηρεσίας.

Τὴν πολυτιμωτέραν ὑπηρεσίαν προσέφερε μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Καρατζόβας (Ἀλμωπίας). Ἐνδυθεὶς στολὴν ὀπλαρχηγοῦ καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῇς ἀνταρτικοῦ σώματος, ὕψωσε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν πρὶν ἢ οἱ Σέρβοι προφθάσουν νὰ καταλάβουν ταύτην.

Παπαϊωάννου Γεώργιος, ἐπιλοχίας

Ὁ Παπαϊωάννου Γεώργιος, ἐκ Γαρδικίου τῆς Λαρίσης, ὑπηρέτησεν ὡς ὁμαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου (Στ. Δούκα). Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, ἀλλὰ διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητα εἰς τὴν κατὰ τῶν κομιτατζήδων μάχην εἰς Ὀντρια, ὅπου ἐφονεύθη τὴν 30/4/1905.

σ. 82

Παπαμαλέκος Λεωνιάς²

Ὁ Παπαμαλέκος Λ., ἐκ Κρήτης, ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος εἰς πολλὰς περιφερείας καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους τῆς περιφερείας Γευγελῆς καὶ Βογδάντσης. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Καραϊσκάκην Γεώργ., Καραπάνον Χρ., Σιωνίδην Μιχ. καὶ ἄλλους.

Παπακυριαζῆς Σπύρος³

Ὁ Παπακυριαζῆς Σπ. ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ἀναλαβὼν δρᾶσιν ἐκ τῶν πρώτων. Διεξήγαγε πολλὰς καρποφόρους μάχας, κατατροπώσας πολλὰς συμμορίας κομιτατζήδων τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Καούδη Εὐθυμ., Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κων.) Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.), Γαρέφη Κ. καὶ ἄλλους.

Παπαστέφανος Ἱερεὺς

Ὁ Παπαστέφανος, ἐκ Μιρόφτσα τῆς Γευγελῆς, συγκαταλέγεται μεταξὺ

1. Γνωστὸς ὡς Παπανίκανδρος Παπαϊωάννου, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 392.

2. Ἐ.ἀ., σ. 179, 228, 230-231, 291.

3. Μαζαράκη - Αἰνιάνος, ἔ.ἀ., σ. 38-39, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 289.

τῶν ἐθνομαρτύρων. Ἐκὰν ζῶν κρεμασμένος μετὰ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ἀφοῦ προηγουμένως ἐβασανίσθη ἀπανθρώπως μετὰ δαρμούς μέχρις αἰμοπτυσίας, μετὰ ἀγκίδας κάτωθεν τῶν ὀνύχων, μετὰ ξέον ἔλαιον εἰς τὸ σῶμα καὶ ἄλλα πολλά καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐδέχετο νὰ γίνῃ Βουλγαρος.

Παπατζανετέας Παναγιώτης, λοχαγός¹

Ὁ Παπατζανετέας Π., ἐκ Κρήτης, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκατεστημένων κομιτατζήδων εἰς καλύβας ὠχυρωμένας. Ἐδράσε καὶ εἰς τὰς περιφέρειας Ναούσης, Βεροίας, Ἐδέσσης καὶ ἄλλας ἀποτελεσματικῶς καὶ καρποφόρως.

σ. 83

Παρασκευαΐδης Σπύρος²

Ὁ Παρασκευαΐδης Σπ., ἐκ Λαιμοῦ τῆς Πρέσπας, ἐξημένησε ὡς πρωτοπαλλήκαρον τοῦ καπετὰν Κώττα. Εὕρισκόμενος μετὰ 15 ἀνδρας εἰς δάσος παρὰ τὸ χωρίον Ὅστιμα (Τρίγωνον), προδοθεὶς ὑπὸ Βουλγάρων, περιεκυκλώθη ὑπὸ 100 περίπου κομιτατζήδων τοῦ Πόπωφ. Διεξήχθη κρατερὰ καὶ λυσσώδης μάχη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Κώττας, εὕρισκόμενος ἐκεῖ πλησίον, διὰ τολμηρᾶς καὶ ὀρμητικῆς ἐπιθέσεως, διέσπασε τὴν γραμμὴν τῶν κομιτατζήδων, διεσκόρπισεν αὐτοὺς καὶ διεσώθη τὸ σῶμα τοῦ Παρασκευαΐδου. Εἰς τὴν Ράχην παρὰ τὸ χωρίον Ποπλί ἔπεσεν ἡρωϊκῶς.

Πελτέκης Γκόνος³

Ὁ Πελτέκης Γκόνος ἐξ Ὀσσανης (Ἀρχαγγέλου) Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.), ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀνεκηρύχθη ὁμαδάρχης καὶ τέλος ὀπλαρχηγός. Ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ κομιτατζήδων καὶ ἀνδραγάθησε. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Γευγελῆς συνειργάσθη μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ ὡς δὴθεν ὁδηγὸς καὶ ὑπῆρξεν ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ χωρίον Σμῶλ (Μικρὸν Δάσος) ὀλοκλήρου τῆς ἐξ 120 κομιτατζήδων συμμορίας τοῦ βοεβόδα Γιόβα καπετὰν, εἰς Καρὰ-Σούλι (Πολυκάστρου), ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Τὸν βοεβόδα ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως ὁ Πελτέκης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ ἡχμαλωτίσθη καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἐχρησίμωσε τὸ σῶμα του ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ Σαραντάπορον μέχρι Γιαννιτσῶν.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 213. Παπατζανετέας, ἑ.ἀ., σ. 40, 43, 45, Κ. Ι. Μαζαράκη-Αἰνιάνος, ἑ.ἀ., σ. 101. Ζάννα, ἑ.ἀ., σ. 25, 37, 60-61, 68, 79, Σταυροπούλου, ἑ.ἀ., σ. 54, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 335, 338, 342-352, 358, 393, 395, 428, Κάκβου, ἑ.ἀ., σ. 110.

2. Ἡ οἰκογένεια Παρασκευαΐδου καταγόταν ἀπὸ τὸ Λαῖμὸ τῆς Φλώρινας (Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 155).

3. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 392.

σ. 84

Περδίκας (Νεράντζης Παῦλος)¹

ἽΟ Περδίκας Κ., ἐκ Σιατίστης, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς Καστανοχώρια, Πρέσπαν, Μορίχοβον, Κοζάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Εἰς τὸ Μουρίκι, πλησίον τοῦ Βλάτση, τὴν 6-8-1905 συνῆψε μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ Τρομάρας (Σωτηριάδης Ἑμμ.) καὶ Φαρμάκης (Κούντουρας Ἡλ.). Εἰς Πρεκοπάναν (Περικοπὴν) κατετρόπωσε βουλγαρικὴν συμμορίαν. Ἐφονεύθη τὸ 1909 εἰς Σιάτισταν ὑπὸ Τούρκου ἀστυνομικοῦ.

Περήφανος (Στέργιος Νταούτης)²

ἽΟ Περήφανος Στ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης, Μοριχόβου, Ναούσης μετὰ μεγάλης δραστηριότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην, Καλογεράκην Ἀντ., Ἀγραν (Τέλλον Ἀγαπηνόν) καὶ ἄλλους. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν μετὰ τοῦ Καψάλη (Πραντοῦνα Χρ.).

Πετρίλος (Μπουκουβάλας Κωνστ.), ὑπολοχαγὸς³

ἽΟ Πετρίλος ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν τῇ συνεργασίᾳ καὶ συμπράξει τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κων.), Λύκα Π., Καψάλη (Πραντοῦνα Χρ.), Ἀγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ), Γκόνου Γιώτα καὶ ἄλλων. Διεξήγαγε ἀλλεπαλλήλους μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κομιτατζήδων, πολεμήσας αὐτοὺς λυσσῶδῶς καὶ μὲ συντριπτικὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς μάχην μετὰ Τούρκων ἔπεσεν ἡρώικῶς μαχόμενος.

σ. 85

Πετροπουλάκης Λεωνίδας

Πετροπουλάκης Παναγιώτης⁴

Οἱ δύο Πετροπουλάκηδες Λεων. καὶ Παναγιώτης εἶχον ἐνταχθῇ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Λίτσα καὶ ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ Κορέστια. Τὸν Μάιον τοῦ 1906 σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ 1.000 καὶ πλέον ἀνδρῶν ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ σώματός των, τὸ ὁποῖον ἀπέκρουσαν θυμασίως. Τὸ σῶμα των ἐπετέθη κατὰ βουλγαρικῆς συμμορίας κρυπτομένης ἐντὸς οἰκίας τοῦ χωρίου Ὁσνίτσανης (Καστανοφύτου), τὴν ὁποίαν συμμορίαν κατετρόπωσαν καὶ ἀπεδεκάτισαν, πλὴν ὅμως κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἔπεσαν μαχόμενοι καὶ ὁ Λίτσας καὶ οἱ δύο Πετροπουλάκηδες.

1. Ἐ.ἀ., σ. 240, 267, 382, 384-385, 417, 420-423, 434. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29-30.

2. Βλ. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 33 κ.ἑ.

3. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 274, 369, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 282, 292.

4. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 264, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 309, 313-314, 316.

Πιτσούλας Ἰωάννης, δημοδιδάσκαλος¹

ἽΟ Πιτσούλας Ἰωάν., διδάσκαλος εἰς Γουμένισσαν, συνειργάσθη μὲ τὸν πράκτορα τῆς Γουμένισσης Ἀγγελ. Σακελλαρίου. Ἀπηγγονίσθη ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων εἰς πλάτανον ἐξωθεν τῆς Γουμένισσης, ἐπιστρέφων ἐξ ἐπισκέψεως χωρίων, εἰς τὰ ὁποῖα μετέβαινε διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ τινώσει τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων αὐτῶν.

σ. 86

Ποντικάκης Γεώργιος

ἽΟ Ποντικάκης Γ., ἐκ Σελινοῦς τῆς Κρήτης, ἔλαβε μέρος ὡς ὀπλίτης εἰς πολλὰς μάχας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κασούδη Εὐθ. καὶ Βολάνη Γεωργ. Τὸ 1912 ἐνετάχθη εἰς τὴν χωροφυλακὴν καὶ ἐστάλη εἰς Θεσσαλονίκην. Καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ταχυδρομείου, τὸ ὁποῖον εἶχον καταλάβει οἱ Βούλγαροι.

Πούλακας ἢ Μπούλακας Βασίλειος²

ἽΟ Πούλακας Β., ἐκ Κρήτης, ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος ἐκ τῶν πρώτων. Περιήλθε πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτ. Μακεδονίας πολεμῶν Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Διεκρίθη διὰ τὴν πολεμικὴν του ἐμπειρίαν καὶ τόλμην.

Πύρζας Νικόλαος³

ἽΟ Πύρζας Νικ. ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τοῦ Παύλου Μελά, τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε διερμηνεὺς καὶ ἦτο τὸ δεξιὸ χεῖρ αὐτοῦ. Κατόπιν ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐτιμώρησε πολυλούς.

Ρέμπελος (Τσολακόπουλος Χρ.), ὑπολοχαγὸς⁴

ἽΟ Ρέμπελος ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γ.) ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ Μορίχοβον κατὰ τῶν Τούρκων
σ. 87 καὶ Βουλγάρων μὲ μεγάλας ἐπιτυχίας. / Τὸ σῶμα του ἐνισχύθη καὶ μὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ Βλαχογιάννη Γεωργ., ἀναχωρήσαντος διὰ τὰς Ἀθήνας πρὸς ἀνάπαυσιν. Συνειργάσθη μὲ τὸν Φιωτάκην Γ., Καραβίτην Ἰωάν. καὶ ἄλλους.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 166.

2. Βλ. στὴ σελίδα 73.

3. Βλ. τὴ μελέτη τοῦ Πάνου Παπασταμάτη, Ὁ ὀπλαρχηγὸς καπετὰν Λάκης Πύρζας, «Ἀριστοτέλης» τεύχος 20, ἔτος Δ', Φλώρινα 1960, σ. 80. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 143, 175-176, 180-181, 185, 189, 190-193, 226, 230, Ἀργυροπούλου, ἑ.ἀ., σ. 56, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 83, 133, 153, 162, 166, 168, 179, 187, 194-196, 200, 216, 240, 264, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 101-103.

4. Μόδης, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 305, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 219, 222, 225-226, 231, 233, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 250-254, 300, Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 93, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 89-92.

Ρίγανης (Κολίτσης Γεώρ.)¹

Ὁ Κολίτσης Κ., ἐκ Λαμίας, ὡς ὄπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Καστορίας ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1912. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους κατετρόπωνε. Ἐτιμώρησε πολλοὺς καταδότας καὶ ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμόν.

Ρούβας (Κατεχάκης Γεώρ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ὁ Ρούβας ὡς ὀργανωτὴς καὶ ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Κλεισούρας ἔδρασε δραστικώτατα. Διεξήγαγε καρποφόρους μάχας, ἰδίως δὲ εἰς μὲν τὸ Ζέλενιτς (Σκληθρον) μετὰ τοῦ Καούδη Εὐθ. καὶ τοῦ Πούλακα Βασ. ἐξωλόθρευσεν ὁλόκληρον συμμορίαν κομιτατζήδων, εἰς δὲ τὴν Μπελ-καμένην (Δροσοπηγὴν) ὁλόκληρον τουρκικὸν λόχον. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζέλενιτς ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα.

σ. 88

Σακελλαρίου Ἀγγελος, Ἱατρός³

Ὁ Σακελλαρίου Ἀγγ., ἐκ Βιλλίων Ἀττικοβοιωτίας, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐθναπόστολος εἰς τὴν περιφέρειαν Γουμενίσσης ἀπὸ τοῦ 1891, ὅπου ἐχάραξε λαμπρὰς σελίδας ἐθνικῆς δράσεως. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἐγκατέστησε πυρῆνας εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας καὶ περιτρέχων τὰ χωρία ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἱατροῦ ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Βούλγαροι, ἰδόντες ὅτι ὁ Σακελλαρίου ἦτο ὁ συνδετικὸς κρίκος τῶν κατοίκων πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, προέγραψαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν τὴν 30 Νοεμβρίου 1905 δι' ἐνέδρας.

Σημανίκας Ἰωάννης⁴

Ὁ Σημανίκας Ἰωάν., ἐκ Ναούσης, ὡς ὄπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Μοναστηρίου, Καστορίας, Κορεστίων, Πρέσπας, Κατερίνης, Ναούσης, ὡς καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Μετέσχεν εἰς πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ρούβα (Κατεχάκης Γεωρ.), Καούδη Εὐθ., Σκουντρή Ἐμμ., Καραλιβάνου καὶ ἄλλους, ἰδίως εἰς τὰς φονικωτάτας μάχας τοῦ Ὄστιμα (Τρίγωνον) κατὰ τῶν συμμοριῶν Μητροβλάχου καὶ Κουρσάκωφ, ὡς καὶ εἰς τὸ Ζέλενιτς (Σκληθρον) κατὰ Τούρκων.

1. Ὁ Κολίτσης καταγόταν ἀπὸ τὴν Χαλάρρα Καστορίας καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ Λαμία. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 181, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 156, 330.

2. Ἀργυροπούλου, ἑ.ἀ., σ. 41, Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 3, 10, 21, 25, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἑ.ἀ., σ. 37-38, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 181, 192, 215, 219, 236, 307, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 200, 202-206, 208-214, 222-223, 234, 239-240, 250, 255, 259, 289, 300, 338-341, 349, 374, Μαζαράκη-Αἰνιάνος, ἑ.ἀ., σ. 75, 83-84, Οἰκονόμου, ἑ.ἀ., σ. 77-78.

3. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 157, 270.

4. ἑ.ἀ., σ. 180, 182, 208, 338, 339, 342, 426, 429, 433, Μεταλλινοῦ, ἑ.ἀ., σ. 26-27.

Σίμος (Γκράτσος Στογιάννου)¹

Ὁ Σίμος, ἐξ Ἀρμένσκου (Ἄλωνα) Φλωρίνης, πρὸ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ὑπηρετήσεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κώττα. Τὸ 1904 ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Παύλου Μελά καὶ κατόπιν προήχθη εἰς ὀπλαρχηγόν. Ὡς δὲ γνωρίζων καλῶς τὸ ἔδαφος, συνειργάσθη μὲ πολλοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὀπλαρχηγούς. Τὸ 1913 κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον ἐσχισμάτισε ἐθελοντικὸ σῶμα πρὸς καταδίωξιν τῆς συμμορίας τοῦ βοεβόδα Τσακαλάρωφ.

σ. 89

Σίνης (Κοντογούρης Νικόλαος), ὑπολοχαγός²

Ὁ Σίνης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κοιμητηρίου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς ὀργανωσιν ἀνταρτικῶν σωμάτων, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως καὶ προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὡς ὀργανωτὴς ὑπῆρξεν ὁ ἐνωτικὸς κρίκος τῶν σωμάτων μετὰ τῶν κατὰ τόπους ὀργάνων τοῦ ἀγῶνος.

Σιωνίδης Μιχαῆλ³

Ὁ Σιωνίδης Μιχ., ἐκ Βογδάντσης τῆς Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Ζήρα Γεώρ., κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κατσίγαρη Ἑμμ. καὶ τέλος ἐσχισμάτισε ἴδιον σῶμα, μὲ τὸ ὅποῖον ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πυρπόλησιν τοῦ βουλγαρικοῦ χωρίου Μαρβίντσα, εἰς ἐκδίκησιν τῶν ὑπὸ τῶν κοιμητατζήδων φονευθέντων καὶ καέντων εἰς Γκίρτσισταν: τῆς διδασκαλίσσης Αἰκατ. Χατζηγεωργίου ἐκ Γευγελῆς, τοῦ διδασκάλου Κωνστ. Σιωνίδου μετὰ τῆς ἀνηλίκου θυγατρὸς του Ἀνδρονίκης καὶ ἄλλων πέντε Ἑλλήνων. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Σκαλίδης Γεώργιος⁴

σ. 90 Ὁ Σκαλίδης Γ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς καρποφόρους μάχας. Ἦτο ὀρμητικὸς καὶ προέβαινεν εἰς παρακεκινδυνευμένα ἐπιχειρήματα. Κατόπιν προδοσίας ὑπὸ Βουλγάρων συνεπλάκη μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Γκορνίτσοβον (Κέλλην), ὅπου ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Σκλαβοῦνος, ἐπιλοχίας⁵

Ὁ Σκλαβοῦνος Δ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Μορι-

1. Γκράτσος ἢ Ἰωαννίδης Σίμος. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 140, 144, 166, 180, 200, 365, 370, 418, 433.

2. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 314, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 242, 265, 306.

3. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 358, 392.

4. Μ ὀ δ η, ἔ.ἀ., σ. 308-309, Ν ἄ λ τ σ α, ἔ.ἀ., σ. 30, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 255-256, 267-269, 373, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 204, 267, 307, 328, 380.

5. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 229, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 218, 316.

χόβου. Διεξήγαγε πολλές καρποφόρους μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ὡς καὶ εἰς τὰς τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπή), τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ντόγγρα Κωνστ. καὶ Περδίκας (Νεράντζη Παύλου) κατὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ τοῦ Μουρικού, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Τρομάρα (Σωτηριάδου Ἑμμ.) καὶ τοῦ Φαρμάκη (Κούντουρα Ἡλ.).

Σκουντρῆς Ἑμμανουήλ¹

Ὁ Σκουνδρῆς Ἑμ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὰς περισσοτέρας περιφερείας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας διαπρέψας εἰς πολλές μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κοιματζήδων. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὅστιμα τῶν Κορεστίων ὁρέων ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τῆς ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Μήτρου Βλάχου συμμορίας καὶ ἐπολιορκήθη εἰς μίαν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κοιματζήδες ἔβαλον πῦρ, ἀλλὰ διὰ τῆς τόλμης του καὶ τῆς γενναιότητός του διεσώθη ἀβλαβής, φονεύσας καὶ πολλοὺς κοιματζήδας, ὡς καὶ μίαν Βουλγάραν γυναῖκα, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς τὸν ἐπρόδιδε τὴν στιγμὴν τῆς φυγῆς του.

σ. 91

Σηηλιάδης Παναγιώτης, λοχαγὸς²

Ὁ Σηηλιάδης Παν. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κοιματάτου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς ὀργάνωσιν ἀνταρτικῶν σωμάτων μὲ τὸ ψευδώνυμον Παρασκευαΐδης, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

Τὸ κέντρον τοῦ Μοναστηρίου ὑπῆρξεν ὁ ἐνωτικὸς κρίκος τῶν σωμάτων μετὰ τῶν κατὰ τόπους ὀργάνων τοῦ ἀγῶνος.

Σταύρου Ἀθ., λοχίας πυροβολικοῦ³

Ὁ Σταύρου Ἀθ. ὡς ὄπλαρχηγὸς σώματος ὑπηρέτησεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλές μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κοιματζήδων, ὡς καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ Ὄντρια καὶ τοῦ Λεχόβου (Καστανχωρίου), εἰς τὰς ὁποίας ἐπέδειξε ἀπαράμιλλον τόλμην καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν. Ἐφονεύθη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς ἀξιωματικὸς.

Τάνης Χρήστος⁴

Ὁ Τάνης Χρ., ἐκ Στρωμνίτης, ἔδρασεν ὡς ὁμαδάρχης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ντάλη (Τσιρογιάννη Βλασ.). Διεξήγαγε πολλές μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κοιματζήδων μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 252, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 180, 182-183, 186, 240, 264, 267, 295, 338-339, 342-378, 418, 433.

2. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 203, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 242, 306, 430, Κακκάβου, ἑ.ἀ., σ. 176.

3. Π. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 219.

4. Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 39.

Ταύγετος (Μαντούβαλος Θεόδωρος), λοχίας¹

σ. 92 'Ο Ταύγετος Θ. ως όπλαρχηγός σώματος υπό την άρχηγίαν του Γέρμα (Τσοτάκου Νικολάου) έδρασεν εις την περιφέρειαν/του Βογατσικοῦ, όπου διεξήγαγε πολλές μάχας κατά των Τούρκων και κομιτατζήδων. Έτραυματίσθη τετράκις. Εις την μάχην τῆς Λοσνίτισης (Γέρμα) έτραυματίσθη σοβαρώς θελήσας νά διασώσῃ τὸν άρχηγόν του Γέρμα τραυματισθέντα επίσης σοβαρώς.

Τερτίκας Χαράλαμπος, λοχίας

'Ο Τερτίκας Χαρ. ως όπλαρχηγός υπό την άρχηγίαν του Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.,) έδρασεν εις τὰς περιφέρειας Φλωρίνης και Κοζάνης με λαμπρά άποτελέσματα. Εις την μάχην τῆς Σέτινας Παπαδιάς διεκρίθη διά την τόλμην και την άνδρειαν. Συνειργάσθη με τὸν Καρφήν Ίωάν., Κατσαδούραν Θωμ., Κατσίγαρην Έμμ. και Έσλιν.

Τζίτζικάκης Έμμανουήλ

'Ο Τζίτζικάκης Έμ., εκ Ρεθύμνου τῆς Κρήτης, τὸ 1905 ως όπλίτης ένετάχθη εις τὸ σῶμα του Βολάνη Γεωργ. Εις την μάχην του Στρεμπένου ('Ασπρόγεια) κατά των Τούρκων ήχμαλωτίσθη και έφυλακίσθη εις τὸ Μοναστήριον. Τὸ 1908 άπεφυλακίσθη κατά τὸ τουρκικὸν σύνταγμα. Έλαβε μέρος και εις τὸν Ήπειρωτικὸν άγῶνα.

Τόμπρας Γεώργιος, άνθυπολοχαγός²

'Ο Τόμπρας Γεώργ., εκ Κρήτης, ως όπλαρχηγός του σώματος του άρχηγου Ρούβα (Κατεχάκη Γεωργ.), διεξήγαγε πολλές μάχας κατά των Τούρκων και κομιτατζήδων και ιδίως εις την μάχην του Μουρικίου άνεδείχθη διά την μαχητικότητά του και την πολεμικήν του έμπειρίαν, όπου έπληγώθη σοβαρώς άλλ' ίάθη. Έδρασεν και εις την λίμνην των Γιαννιτσών.

σ. 93 Τρομάρας (Σωτηριάδης Έμμ.,) άνθυπολοχαγός³

'Ο Τρομάρας ως άρχηγός σώματος έδρασεν εις τὸ Μορίχοβον από του 1905 μέχρι του 1907, όπου διεξήγαγε άμείλικτον πόλεμον κατά των Τούρκων και κομιτατζήδων. Έκ των πολλῶν άλλεπαλλήλων μαχῶν αἱ μεγαλύτεραι ήσαν του Μουρικίου κατά των Τούρκων και τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς), εις την όποιαν έξωντώθησαν πολλοί κομιτατζήδες.

Τσάκαλος (Σακής), Ίατρος Ίσραηλίτης⁴

'Ο Τσάκαλος, εκ Λαρίσης, ως ίατρος άνταρτικῶν σωμάτων έλαβε μέρος

1. Dakin, έ.ά., σ. 279, 284, 319, Τ σ ά μ η, έ.ά., σ. 294, 295, 353, 367, 374, 375.

2. Τ σ ά μ η, έ.ά., σ. 377, 394.

3. Dakin, έ.ά., σ. 228, 447, Τ σ ά μ η, έ.ά., σ. 240, 267.

4. Τ σ ά μ η, έ.ά., σ. 307, 398.

εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν κομιτατζήδων διὰ τὴν ἐκδίωξιν αὐτῶν ἐξ αὐτῆς.

Τσαούσης Χρῆστος¹

Ὁ Τσαούσης Χρ., ἐκ Χρουπίστης (Ἄργους Ὀρεστικοῦ) τῆς Καστοριάς, ἔδρασεν ὡς διμοιρίτης εἰς σώματα διαφόρων ὀπλαρχηγῶν ὡς τοῦ Γρηγορίου Στεφ., Κατσαδοῦρα Θωμ., τοῦ Βέργα καὶ ἄλλους. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πυρπόλησιν βουλγαρικῶν χωρίων καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς προδότας Βουλγάρους.

σ. 94

Τσέγκας Δημήτριος²

Ὁ Τσέγκας Δημ., ἐξ Ἑπείρου, τὸ 1906 προσελήφθη ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος Κωνστ. Γαρέφ. Μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν βοεβοδῶν Λούκα Καρατάσου καὶ τὸν θάνατον τοῦ Γαρέφ, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ σώματος καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιφερείας Μοριχόβου ἐκ τῶν κομιτατζήδων. Τὸ 1912, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, μὲ 50 ἄνδρας κατέλαβε τὴν Δωδώνην.

Τὸ 1913 μὲ 15 ἄνδρας ἐξεκκαθάρισε τὸ Ξενοδοχεῖον Θεσσαλονίκης Γκράντ Ὅτελ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Τὸ 1914 μὲ σῶμα 40 ἀνδρῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἑπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Τσιτσιμης Δημήτριος

Ὁ Τσιτσιμης Δημ., ἐκ Στρωμνίτης, διετέλεσεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κων.). Ἐξεπαιδεύθη εἰς Πόρον καὶ ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφερείας Στρωμνίτης, Γευγελῆς, Μελενίκου καὶ Σερρών, σκορπίσας τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον τῶν Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐτιμώρησε καὶ ἐφόνευσε, ὡς καὶ τὸν βοεβοδᾶν Σιώπωφ. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην Ἑμμ., Παπαμαλέκον Ἑμμ., Καραϊσκάκη Γεώρ. ἐκ Βογδάντης τῆς Γευγελῆς, Σιονίδην Μιχ., Γκογκολάκην (Μητρούσην), καὶ ἄλλους.

Τηλιγάδης Γεώργιος, ἀνθυπολοχαγὸς³

Ὁ Τηλιγάδης Γ. ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος Ἄγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ)
σ. 95 ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἦτο δραστήριος / καὶ πολὺ τολμηρὸς. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν κομιτατζήδων καὶ ἰδίως εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ὠχυρωμένης καλύβης τοῦ ἀρχηγείου τῶν κομιτατζήδων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς.

1. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 209, 240.

2. Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἑ.ἀ., σ. 102.

3. Παπατζανετέα, ἑ.ἀ., σ. 30-31, 33, 37, 41, Dakin, ἑ.ἀ., σ. 280, 282, Τσάμης, ἑ.ἀ., σ. 352, 354.

Φιλιππίδης Παπαπέτρος¹

Ὁ Παπαπέτρος ἦτο ἱερεὺς εἰς τὸ χωρίον Κλεπούσνα τῆς περιφερείας Σερρών. Διεκρίθη διὰ τὰ ζωηρά πατριωτικά αἰσθήματά του καὶ τὴν προθυμίαν του διὰ πᾶσαν ἐθνικὴν ἐνέργειαν. Ὡς πράκτωρ συνετέλεσεν εἰς τὴν τιμωρίαν πολλῶν Βουλγάρων, τῶν Κόνιεφ, Τσαλδάρωφ, Τάσκαν καὶ ἄλλους.

Φαρμάκης (Κούντουρας Ἡλίας)²

Ὁ Φαρμάκης Ἡλ., ἐκ Βλάτσης (Βλάστης), ἐνετάχθη ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βέργα (Μάνου Πέτρου). Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μουρικού, εἰς τὴν ὅποιαν συνέπραξε καὶ ὁ Ρούβας (Κατεχάκης Γεωργ.). Ἀναδειχθεὶς ὀπλαρχηγός, κατήρτισε ἴδιον σῶμα καὶ μετὰ τοῦ Τρομάρα (Σωτηριάδου Ἑμμ.) διεξήγαγον πεντάωρον μάχην κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Ἄγ. Παντελεήμονα τοῦ Βλάτση. Κατόπιν μετέβη εἰς Μορίχοβον, ὅπου ἔδρασε δραστηρίως κατὰ τῶν κοιματζήδων, ὑπὸ τῶν ὁποίων προδοθεὶς, περικυκλοῦνται ὑπὸ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ γενναίως μαχόμενος, —κατεστράφησαν τὰ σώματά των— φονεύεται καὶ ὁ Κρόμπας. Ὁ Φαρμάκης διεσώθη ριφθεὶς εἰς τὸν παρακείμενον ποταμόν. Καταρτίζει νέον σῶμα καὶ συνεχίζει τὸν ἀγῶνα μετὰ τοῦ συμπράξαντος σώματος τοῦ Κρόμπα (Λυμπεροπούλου Μ.) μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος 1908.

σ. 96

Φιωτάκης Παναγιώτης³

Ὁ Φιωτάκης Π. ὡς ὀπλαρχηγός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον καὶ τὰ Κορέστια. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κοιματζήδων, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν, διὰ τὴν γενναϊότητά του καὶ τόλμην. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ρεμπέλου (Τσολακοπούλου Χρ.), τοῦ Καούδη Εὐθ. καὶ Καραβίτη Ἰωάν. καὶ ἄλλους.

Φλάμπουρας (Θειάφης Ε.), ἀνθυπολοχαγός⁴

Ὁ Φλάμπουρας ὡς ὀπλαρχηγός τοῦ σώματος Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.) ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ τὰ Καστανοχώρια καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην μάχην παρὰ τὸ δάσος τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Βέρμπιανης. Συνειργάσθη καὶ με τοὺς Βάρδαν (Τσόντον Γεώργ.), Περδίκαν (Νεράντζην Παῦλον) καὶ Κατσίγαρην Ἑμμ.

1. Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 154.

2. Γεωργίου, ἑ.ἀ., σ. 67-68, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 154, 240, 267, 365, Μεταλλινού, ἑ.ἀ., σ. 24-25.

3. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 267, 271, 374, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 267, 307, 328-329.

4. Dakin, ἑ.ἀ., σ. 319, Τσάμη, ἑ.ἀ., σ. 370, 374-377.

Φραγκόπουλος Σπύρος, ἀνθυπολοχαγός¹

Ὁ Φραγκόπουλος Σ. ὡς ὅπλαρχηγὸς ἔδρασε κατ' ἀρχάς μετὰ τοῦ Παύλου Μελά εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης, ἀργότερον εἰς Μορίχοβον Ἐδέσσης καὶ Γευγελῆς. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κοιμιτατζήδων, εἰς δὲ τὴν μάχην τοῦ Παϊκού ὄρους, τῆς περιφέρειας Γευγελῆς, μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐφονεύθη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.), ἡρωϊκῶς μαχόμενοι.

σ. 97

Φουρτούνας (Μπουφίδης Χαράλ.)²

Ὁ Φουρτούνας Χ., ἐκ Κολεσίνου τῆς Στρωμνίτισης, ὡς ὅπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὄργανωτοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος περιφέρειας Στρωμνίτισης, ἔδρασεν μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἐσταθεροποίησε τὸ ἑλληνικὸν αἶσθημα τῶν κατοίκων. Συνειργάσθη μὲ τὸν Νικοτσάραν (Παπαϊωάννου Παντ.), Καραϊσκάκη Γ., Σιτισίμην Δημ. καὶ ἄλλους.

Φούφας (Ζαχαρίας Ἀνδρουτσος ἢ Παπαδάς)³

Ὁ Φούφας ὡς ὅπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὴν περιοχὴν Καϊλαρίων καὶ τὸ ὄρος Βίτσι. Διεξήγαγε πολλὰς καρποφόρους μάχας καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους. Τὸν Μάϊον τοῦ 1907 ἐπετέθη ἐναντίον πολυαριθμοῦ συμμορίας κοιμιτατζήδων, τοὺς ὁποίους ἀπεδεκάτισε καὶ διεσκόρπισε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Παλαιοχωρίου (Καϊλαρίων) μετὰ πολυαριθμοῦ βουλγαρικῆς συμμορίας, διὰ τὴν δώση θάρρους εἰς τοὺς ἄνδρας του, ὥρμησε κατὰ τῶν κοιμιτατζήδων ἄνευ προφυλάξεων, ἐβλήθη ὑπὸ σφαίρας καὶ ἔπεσε νεκρός.

Χαρίσης Γεώργιος⁴

Ὁ Χαρίσης ὡς ὅπλαρχηγός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαρούδα Ἰωάν. ἀπεστάλη μετὰ τοῦ σώματός του εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ). Κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ σ. 98 Λύκα Πέτρου / ἔλαβε μέρος εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀρχηγείου τῶν κοιμιτατζήδων. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Ζερβέαν Παρασκ. καὶ Κάλλαν (Σάρρον Κ.).

1. Νά λ τ σ α, ἔ.ἀ., σ. 30. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 201, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 271, 273, 290.

2. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 300. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 400, 426.

3. Μ ε τ α λ λ ι ν ο ῦ, ἔ.ἀ., σ. 40, Γ ε ρ μ α ν ο ῦ Κ α ρ α β α γ γ έ λ η, σ. 43, 112, Μ α ζ α ρ ά κ η - Α ἰ ν ι ά ν ο ς, ἔ.ἀ., σ. 78, Γ ε ω ρ γ ί ο υ, ἔ.ἀ., σ. 57-58, 60-61, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 252, 259-260, 262, 266, 272, 312, 314, 315, 317, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 266, 300, 306, 317-319, 326, 332, 364, 370, 373, 377-378, 407, Κ α κ κ ά β ο υ, ἔ.ἀ., σ. 148, Ο ἰ κ ο - ν ό μ ο υ, ἔ.ἀ., σ. 121-124.

4. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 211, Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 159, 230.

Χατζηαποστόλου Χαρ.

Ὁ Χατζηαποστόλου Χ., ἐκ Λήμνου, ἐμφορούμενος ἀπὸ πατριωτικά αἰσθήματα, μετέβη εἰς τὴν Ἀνατολ. Μακεδονίαν καὶ προσελήφθη εἰς τὸ ἐλληνικὸν προξενεῖον Καβάλας. Ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐκτελεστικὸν ὄργανον καὶ ἐφόνευσε τὸν ἐκ Σερρῶν Βούλγαρον πράκτορα Κόλαν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὄργανον τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας καὶ τὸν διαβόητον Βούλγαρον Ἐγιατζῆν Γεώργ. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Χατζηγεωργίου Αἰκατερίνη διδασκάλισσα¹

Ἡ Χατζηγεωργίου Αἰκ. διδασκάλισσα, ἐκ Γευγελῆς, ὑπῆρξε ἡ πρωτομάρτυς εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου. Ὡς διδασκάλισσα τοῦ χωρίου Γκίρτσιστης διετάχθη ὑπὸ τῶν κομιτατζήδων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν της. Μὴ ὑπακούσασα εἰς τὰς διαταγὰς τῶν, περικυκλώθη εἰς τὴν κατοικίαν της, ὅπου εὐρίσκοντο ὁ ἰδιοκτήτης τῆς κατοικίας Ἀγκος Σίσκος μετὰ τῆς συζύγου του Ζαχαρίας καὶ τῆς 12ετοῦς θυγατρὸς του Πασχαλίνας, ἐνὸς γείτονος Γρηγορίου Μήλιου ἐκ Βογδάντσης, τοῦ εἰς Γκίρτσιστην διδασκάλου Κωνστ. Σιωνίδου καὶ τῆς θυγατρὸς του καὶ μαθήτριας Ἀνδρονίκης. Μετὰ τετράωρον μάχην οἱ κομιτατζήδες ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀπαντες οἱ ἐνοικοὶ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἐξέλθουν ἐφονεύθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ.

σ. 99

Χιονᾶκος Ἡλίας

Ὁ Χιονᾶκος Ἡλ. ὡς ὅπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, σκορπίσας τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον τῶν Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐτιμώρησε. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Λίτσαν (Βλαχάκην Ἀντ.), Καρφήν Ἰωάν., Φλάμπουραν (Θειάφην Ε.) καὶ ἄλλους.

Οἰκονόμου Κωνσταντῖνος

Ὁ Οἰκονόμου Κ., ἐκ Σμοκβίτσης Γευγελῆς (νῦν Σερβία), ὡς ὅπλαρχηγὸς σώματος ἐξ ἀνδρῶν καθαρῶς Μακεδόνων καὶ τῶν πλείστων ἐκ Γευγελῆς, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δράγα ἢ Ἀριστείδου (Κακουλίδου Γεωργ.) εἰς μάχην μετὰ πολυαριθμοῦ συμμορίας κομιτατζήδων, εὐρεθὲν τὸ σῶμα του εἰς ἀκάλυπτον θέσιν, ἐξ ἐνέδρας καὶ διὰ προδοσίας διεσκορπίσθη καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν του ἐφονεύθη εἰς καὶ μόνος, τῶν λοιπῶν διαφυγόντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης. Ὁ Οἰκονόμου ἐκ τῆς μεγάλης λύπης του μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν.

Οἱ ἄνδρες τοῦ σώματος του ἦσαν:

- 1 Βλάχος Πέτρος
- 2 Βογιατζῆς Ζαφείριος

1. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 79, 173, 228.

- σ. 100
- 3 Δοκτόρης Θάναος
  - 4 Δοῖτσίνης Λάζαρος
  - 5 Ζάϊκος Πέτρος
  - 6 Μόσχος Γεώργιος
  - 7 Μπισίρης Ἀντώνιος
  - 8 Μικρὲς Δημ.
  - 9 Ξανθὸς Κωνσταντῖνος
  - 10 Ράλλης Λάζαρος
  - 11 Σερμενλῆς Πέτρος
  - 12 Διμόνης Τάσιος
  - 13 Πετρίδης Μιχ.

καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐξ ἄλλων χωρίων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἐξηκριβώθησαν.

Δράγας (Κακουλίδης Γεωρ. ἢ Ἀριστείδης)¹, ὑπολοχαγὸς

Ὁ Δράγας ὡς ἀρχηγὸς καὶ ὀργανωτὴς τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς καὶ εἰργάσθη μετὰ δραστηριότητος προσενεγκῶν ὑπηρεσίας ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας. Διὰ τῶν σωμάτων του κατάρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν ἐλληνισμὸν πολλὰ χωρία. Ἐὰν δὲν ἀνεκηρύσσετο τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τὸ 1908, ὅλα τὰ περὶ τῆς Γευγελῆς χωρία θὰ ἐπέδιδον αἰτήσεις εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τῆς Γευγελῆς ὅτι θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὸν ἐλληνισμόν.

Ἰδρυμα Μελετῶν
Χερσονήσου τοῦ Αἵμου

ΚΩΝΣΤ. ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

1. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 201, Π. Τ σ ά μ η, ἔ.ἀ., σ. 225, 291, 295.

RÉSUMÉ

Constantin Ap. Vacalopoulos, Un registre inédit des combattants Grecs pendant la lutte en Macédoine 1904-1908.

L'auteur présente dans cette étude un registre anonyme inédit, conservé aujourd'hui dans les Archives de l'Institut des Études Balkaniques à Thessalonique. Dans ce registre sont esquissées avec exactitude les personnalités des principaux combattants Grecs pendant la lutte macédonienne, leur vie et leur participation aux combats divers. Une introduction détaillée présente le matériel avec les commentaires historiques et bibliographiques nécessaires.